

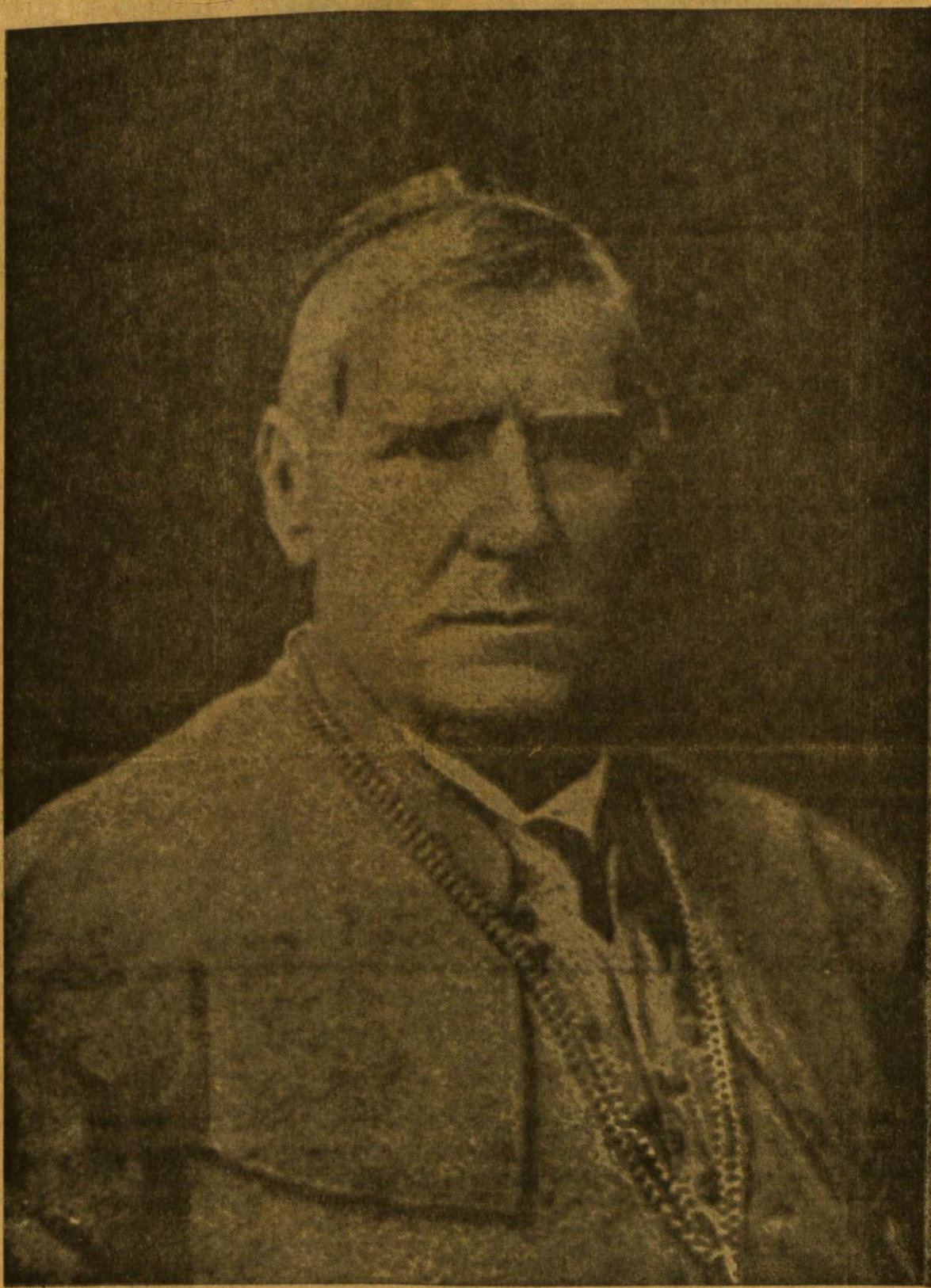

Šiame numery

Nerinktas ir neapsišaukėlis vadas.
Kas popiežius Romoje, tas Valančius Lietuvoje.
Milžinas Jupiteris.
Ruth Schaumann poezija.
25 metai Chicagos aukštesniajai lituanistikos mokyklai.
Rūpestis kompozitoriaus Juliaus Siniaus kūryba.
Lėlių teatras Chicagoje.

Kas popiežius Romoje, tas Valančius Lietuvoje

Rusų dokumentų liudijimas apie nepaprastą Valančiaus asmenybę ir jo įtaką

Vysk. Motiejus Valančius (1801. II.16 — 1875. V.29)

Spaudiname straipsnyje, išverstą lietuvių kalbon, iš Vilniaus generalgubernatoriaus grafo Baranovo kanceliarijos slaptojo skyriaus 1868 metų bylos Nr. 10 dokumentų, pavadintų "O Rimso — kato. lleskom Duihovensty v. Sievero — Zapadnych Gubernijach" (Dėl Romos katalikų dvasininkijos šiaurės — Vakarų gubernijose) Toje byloje (Nr. 10) yra dvylika pranešimų vidaus reikalų ministrui apie Lietuvos, daugiausia Kauno gubernijos, t. y. Zemaičių vyskupijos dvasininkus. Pirmoj vietoj liečiamas vyskupas M. Valančius, kaip įtakingiausias hierarchas.

Ši ištrauka rodo rusų piana į lietuvių — nušalinti iš Lietuvos. Apie tą piana buvo informuojamas ir caras, kurio ranka rašyta rezolucija, pridėta prie šios ištraukos dokumento, tokia:

"Ypatingame pasitarime su K. Garčanovu, vidaus reikalų ministru D. K. Urusovu, graf. Šuvalovu, graf. D. Tolstojumi ir abiem Vakarų krašto generalgubernatoriais išžiūrėti ir bendrą išvadą pristatyti mano nuožūrai"

Šią rezoluciją caras uždėjo 1867 m. gruodžio 11 d. Sankt-Peterburge. Pasirašė general-adjutantas grafas Baranovas.

nyčių ir koplyčių. Šitie maldos namų statiniai padarė gausnę dvasininkiją, o tuo pačiu buvo sustiprinta vyskupų valdžia ir jų įtaka liaudžiai. Kad sudarytų dvasininkijai geresnes sąlygas paveikti žmones, vyskupas Valančius daugeliui parapijinių bažnyčių suteikė įvairių indulgencijų ir davė nurodymą įrengti kiek galima didesnę kalvarijų skaičių, o taip pat organizuoti religines procesijas, įvairias brolijas ir t. t. Visas šis bažnytinės praktikos mechanizmas buvo pasuktas į tai, kad iš pradžių būtų sufanatizuota paprasta liaudis, o paskui jau nukreipta į Romos katalikų dvasininkijos istorinių siekimų įkūnijimą šiaurės-Vakarų krašte. Ir reikia pripažinti vyskui Valančiui teisybę: jis savo veikla, energija ir atkaklumu nusipelnė žmonėse ypatingą pagarbą, kurią ne vien jis savo darbais užsitarnavo, bet prie kurios prisidėjo ir jam pavaldi dvasininkija, kiekviena proga keldama jo autoritetą.

Ilgalaikis vyskupo Valančiaus valdymas pasižymėjo charakterio tvirtumu ir puikia taktika. Jis ne tik padidino, bet ir pakeitė visą kunigų asmeninę sudėtį. Nenuolankius jis pažemino pareigose, o vergiškai paklusniusios — paskyrė aukštesnėm pareigom. Be to, parenkant dvasininkus įvairiom pareigom, jis nušalindavo dvarinikiškąjį elementą ir papildydavo dvasininkijos sudėtį iš valstiečių tarpo, kad per giminytes ir simpatijas su liaudimi sustiprintų kaimo dvasininkų įtaką valstiečiams. Pasinaudodamas nekontroliuojamu vyskupijos valdymu, vyskupas Valančius pertvarkė Telšių seminariją, paversdamas ją ne mokslo, o vien tik auklėjimo įstaiga, kurioje buvo ruošiami kunigai priešiški nusistatymų prieš mūsų vyriausybę ir jos vykdomą politiką. Beveik visa dabartinė Kauno gubernijos Romos katalikų dvasininkija išėjo iš šios vyskupo Valančiaus mokyklos.

Jiems visiems griežčiausiai buvo nurodyta mokyti žmones lenkiško rašto (lotyniškąjį raidyną čia rusai vadina "lenkišku raštu" Red.), o už šito bei panašių kitų nurodymų nevykdymą jie buvo griežtai baudžiami. Padarytas Romos katalikų vyskupo atžvilgiu įstatyminis aplaidumas sudarė sąlygas pasireikšti jo sauvalei savo pavaldinių atžvilgiu, kurie, besąlyginiai būdami jam paklusnūs, jautė jam ne tik pagarbą, bet ir pakankamą baime. Visa tai suteikė vyskupo Valančiaus energijai tokią jėgą, kad visa Telšių vyskupi-

(Nuolenta [3 psl.])

Kertinė paraštė

NERINKTAS, BET IR NEAPSIŠAUKĖLIS VADAS

Perskaitęs paraštės antraštę, skaitytojas gal net krūptelės: ne vienam iki gyvo kaulo yra įsiėdęs dvidešimtojo amžiaus vadų ir vadimo kultas, o taipgi išgyventi ir dar vis išgyvenami šio istorinio pamšimo padariniai. Tai pasauline prasme. Bet ir lietuviškoj pastogėj tos ligos simptomų netrūko. Viena antra bacila susargdina ne vieną ir šių dienų išėvijoje.

Iš esmės tačiau nepasisakome čia prieš vadovavimą ar vado reikalingumą gyvoj visuo-mėnėj aplamai. Žmonijos istorijoje visada buvo ir bus vadovaujančių asmenų. Pasisakome tik prieš tuos vadus, kurie ištisus istorijos etapus pavertė griuvėsiais ir užantspaudavo juos kūrybos ir žmoniškumo nuosmūkiu bei kitu, savęs ir savųjų sunaikinimu.

Pasisakome už vadus ir vadovybę tų, kurių valdžios, darbo ir pavyzdžio įtakoje klesti nesupurvintas politinis, kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas, o kiekvienas žmogus turi teisę šitokios situacijos rezultatais laisvai pasinaudoti.

Tačiau geri vadai tautoms ir bendruomenėms yra reikalingi ne vien šviesiais laikotarpiais. Dar labiau jų reikia tamsos ir pikto siutėjimo dienose, kad parodytų kelią gėrin ir švieson. Tokių epochų vadai dažniausiai būna nei minios rinkti, nei pretenzingi vadais apsišaukėliai, o savaime didžia savo gyvenimo auka, protu, darbu ir neeilinė asmenybės pavyzdžių tiesiog pačios Apvaldos priekinė išstūmū.

Šios rūšies vadu mūsų tautos istorijoje buvo vyskupas Motiejus Valančius, nuo kurio mirties šimtas metų kaip tik sueina šį mėnesį — mirė 1875 m. gegužės 29 d.

Tai tikrai niekieno nerinktas ir niekieno tautai nepaskirtas ano meto lietuvių tautos vadas, nei pats į tokį titulą veržėsis, nei

paisęs, kokią protokolinę vietą jam skirs istorijos eigoje tas ar kitas skribas.

Beį kur mes šiandien stovėtume ir kur aplamai būtų pasukę lietuvių tautos kelias, jeigu 19 amžiaus viduryje nebūtume turėję Valančiaus. Tai buvo tikras moralinio, politinio ir kultūrinio kelio grindėjas tautos ateitin. Juk jeigu Valančius nebūtų išmokęs tautą tokiu dideliu procentu rašto, kas būtų skaitęs vėliau pasirodžiusią "Aušrą". Ar būtų tas barbariškasis lietuvių spaudos draudimas iššaukęs tokią herojišką ir galų gale laimėtą kovą, jeigu Valančius nebūtų nurodęs tautai kelius, kaip tokioj painiovoj laikytis, kur knygas spausdinti ir kaip organizuoti jų slaptą sklėdimą Lietuvoje. O kur dar Valančiaus istorijos mokslo, tautosakos, religinio bei plačiąja prasme pedagoginio pobūdžio raštai, kad ir netiesiogine prasme vis tiek rodę lietuvių tautai šviesesnės ateities kryptį tuo metu, kada pati tauta kaimynų buvo laikoma jau kaip ir palaidota.

O vėl grožinė mūsų proza! Valančius reiškia tiek pat, kiek poezijai Donelaitis. Valančiaus išminti pirmieji stambūs pėdsakai beletristikoje, vėliau šiame žanre kūrusių puslapiuose nėra dingę iki pat šių dienų.

Ir kai čia pabaigai iš atskirų sričių vėl reikia nuoksti į plačiąja prasme bendrąjį lietuvių tautos gyvastingumą ir tikrojo vado duoklę šiam pagrindiniam reikalui, reikia tik stebėtis Valančiaus (net šių dienų mastu) vos beaprepiamu įnašu, kada visų sričių sėjai dirva jau taip yra išpurenta. O Valančius gi tautą vedė, tarsi žydas Mozė, per tikras ano meto lietuvių tautos politines ir kultūrinės dykumas. Ir vedė tikru vado įžvalgumu, kur reikia pamanevuodamas, kitur vėl kietai ir principiniai nesitraukdamas nė colio, vis turė-

(Nuolenta [2 psl.])

Dominuojančiu valdmeniu ir didžiausiu priešišku išsiskiria Kauno gubernijos Romos katalikų dvasininkų organizacija, esanti pasienio zonoje ir apgyvendinta grynais lietuviais, kurie beveik visi yra katalikai.

Iš 1.047.394 Kauno gubernijos abiejų lyčių gyventojų, 843.136 abiejų lyčių gyventojai yra katalikai, kuriems vadovauja du vyskupai, keturi prelatai, keturi kanauninkai ir 540 kunigų, neskaitant 108 vienuolių ir 75 vienuolių moterų. Iš viso 733 įvairių hierarchijos laipsnių ir pavadinimų asmenų. Todėl Kauno gubernija kartu su Kuršu sudaro atskirą Telšių vyskupiją. Nežiūrint to, kad Zemaitija, kaip krašto vietovės pavadinimas praecityje, reiškė žemaičių ir lietuvių gyvenamą sritį, ji pasiliko kaip senas istorinės geografijos terminas ir buvo valdoma Telšių vyskupijos. Įstatymas iki šiolei pripažįsta Telšių, arba Zemaičių, vyskupijos pavadinimą. Šis paprastas pavadinimas dažnai primena lietuviams laisvo gyvavimo laikus ir todėl yra priešiškas bei žalingas valstybinei vienybei, nes gali pasitarnauti nacionalinio ir politinio išsilaisvinimo propagandiniam obalsiui. Ta proga negalima nepaminti, kad įvairiose Romos katalikų maldaknygėse žemaičių - lietuvių kalboje dabartinė Kauno gubernija ne be tikslo vadinama tokiais terminais, kaip

pv.: "Mūsų šalis", "Mūsų tėvynė", "Mūsų kunigaikštija" arba tiesiog "Zemaičių kunigaikštija". [...]

Vyskupas Valančius buvo paskirtas į vyskupiją tokiu metu, kada ryžtingų vyriausybės priemonių, kurias iššaukė pirmas sukilimas, įtakoje, Telšių Romos katalikų dvasininkai dar nesinaudojo savo parapijose reikiama pagalba ir vyriausybės pasitikėjimu. Norėdamas atstatyti bei pasiekti vieną ir kitą, vyskupas Valančius beveik iš pagrindų pertvarkė Telšių vyskupiją. Jo pirmtakas gyveno Alsėdžių mst. (Telšių apskr.) ir beveik niekad netikrindavo savo vyskupijos. Vyskupas Valančius nedelsiant perkėlė katedrą iš Alsėdžių m. į Varnius, kurie yra beveik pačiame Telšių apskrities centre ir kurie nuo pačios Telšių vyskupijos įsteigimo dienos buvo Telšių vyskupų rezidencija su visomis prie jos esančiomis įstaigomis. Kasmetiniai vyskupijos tikrinimai sudarė jam sąlygas arčiau pažinti prastus žmones, kurie savo ruožtu geriau pažino jį. Laikydamas miesteliuose pamaldas, jis surinkdavo aplinkinius žmones ir, mokėdamas jų kalbą, palaipsniui su jais suartėdavo. Pamažu jis sugebėjo paveikti juos sudėti žymias aukų sumas, iš kurių jis atnaujino daugelį apleistų bažnyčių ir, priešingai įstatymui, be jokio leidimo pastatė daug naujų baž-

Milžinas Jupiteris

A. RADZIUS

Toks epitetas Jupiterio planetai tikrai tinka. Jos didumas smarkiai prašoka visas kitas planetas, išskyrus Saturną. Savo dydžiu, gravitacine jėga, spinduliavimu ji beveik dominuoja planetų šeimoje. Pažaiskime truputį skaičius ir pamatysime, kad jis tikrai milžinas. Palyginkime jį su mūsų žemia žeme. Žemės ekvatoriaus skersmuo 7927 mylios, o Jupiterio 88700 mylių. Nuo vieno Jupiterio disko krašto iki kito galėtumėm paeiliui, vienas prie kito sudėti vienuolika žemės rutuliukų. O jei Jupiteris būtų tik klauraviduris balionas, tai jį galėtumėm sutalpinti apie 140 žemės rutuliukų.

Jo didumas dar labiau išryškės, jei į žemės — Jupiterio palyginimą įvesime Saulę. Ji, žinoma, pati didžiausia. Nei Jupiteris, nei kita kuri planeta negali su ja lygintis. Bet dėl aiškumo palyginimui. Saulės skersmuo 864000 mylių. Ant to skersmens susirikiuoti beveik 10 Jupiterio rutuliukų, o žemės reikėtų 109 rutuliukų. Į saulės rutulį galėtumėm sutalpinti apie 9000 Jupiterio dydžio sviedinių, o žemės sviedinukų reikėtų 1300000. Nors ir mažesnis Jupiteris už saulę, bet ne tiek daug kartų, kiek žemė. Tik žemė labiau kondensuota. Jos tankumas penkis kartus didesnis, negu Jupiterio, nors jo masė yra 318 kartų didesnė už žemės.

Mokslininkai visada domėjosi Jupiteriu ir aplamai didžiosiomis planetomis, esančiomis už asteroidų juostos. Jos savyje slepia daug žinių apie saulės sistemos pradžią ir evoliuciją. Toks Jupiteris su didele mase ir galinga gravitacija išlaikė savyje visas pirmines dujas nuo pat planetos susidarymo pradžios. Tuo tarpu visos mažosios planetos, esančios asteroidų juostoje viduje, t. y. arčiau saulės, jau nebeturi pirminių dujų. Jų atmosferos yra bent keletą kartų pasikeitusios. Tarp kitko, didžiosios planetos, Jupiteris, Saturnas, Uranas ir Neptūnas sudaro 99 proc. visų planetų masės.

Tad į šį planetų milžiną 1972 m. kovo 2 d. buvo paleistas erdvėlaivis Pioneer 10-sis. 1973 m. gruodžio 4 d. praskrido pro Jupiterį 130000 kilometrų atstumu nuo jo viršutinį debesų. Planetos gravitacijos veikiamas, pasuko lanku ir nulėkė į galaktinę Paukščių Tako erdvę.

Pioneer 10 praskrido pro Jupiterio pusiaujio zoną, per stiprų planetos radiacijos lanką. Buvo bijomasi, kad stipri radiacija galiinti pakenkti erdvėlaivio instrumentams. Bet instrumentai išlaikė, ir Pioneer 10 savo misiją atliko nepaprastu tikslumu. Vienam iš eksperimentų reikėjo net 15000 komandų iš žemės. Visos jos erdvėlaivį laiku pasiekė ir buvo tiksliai įvykdytos.

Pioneer 10-jo misija turėjo tris tikslus: tirti interplanetarinę erdvę, studijuoti asteroidų juostą ir iširti Jupiterio aplinką. Ypač treysis uždavinys yra svarbus, nes ateityje, tiriant didžiąsias planetas, Jupiterio gravitacinis laukas bus naudojamas erdvėlaivių greičiui padidinti, kad pasiektų kitas planetas. Todėl svarbu žinoti radiacijos sąlygas ir aplamai Jupiterio aplinką, pro kurią ateities erdvėlaiviams teks pralėkti.

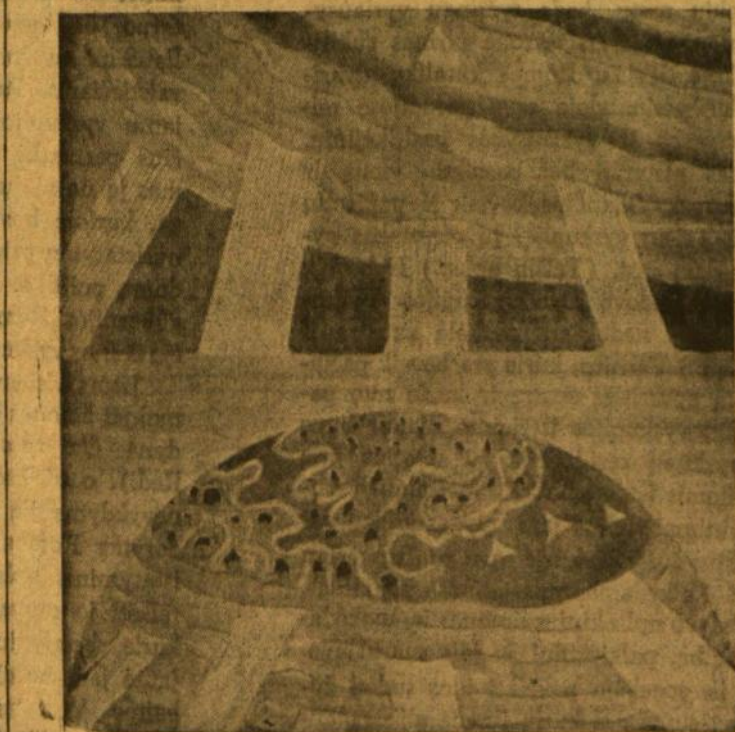
Dabar apie Jupiterį. Ką gi ten matė Pioneer 10-jo foto aparatai? Tik tirstą, masyvią jo atmosferą. Jupiteris, kaip ir Venera, nelinkęs savo paviršiaus rodyti visokiams svieto perėjūnams erdvėlaiviams ir žemės smalsuoliams mokslininkams. Viskas, kas teleskopais matoma ir kūr erdvėlaiviai nufotografavo, yra

debesys, debesys ir debesys. Tik Pionierius atidengė daugiau jų detalių ir leido kiek tikslesnį planetos atmosferos vaizdą susidaryti.

Jupiterio atmosfera labai nerasi. Baltos, šviesiai geltonos ir tamsios dėmės nuolat kaitaliojasi, it kaleidoskope. Dujos, gilumoje įkaitusios, kolonomis ky-la aukštyn, atšala, susikondensuoja mažais lašeliais ir kristalais. Jie suteikia debesims šviesias spalvas. Tamsios įvairių niuansų dėmės yra debesys apie 12 mylių žemiau, negu šviesūs debesys. Jų konsistencija žymiai komplikotesnė, juose gali būti ir organinių junginių. Tamsios Jupiterio juostos laikomos besileidžiančių žemyn dujų masėmis. Detalus Pionieriaus matavimai parodė, kad 84 proc. Jupiterio atmosferos sudaro vandenilis, 15 proc. helius ir likusis 1 proc. tenka metanui, amoniakui ir kitoms dujoms. Patys aukščiausi šviesūs debesys sudaryti iš amoniako kristalų. Tai sena senutė atmosfera. Išlikusi ta pati, kokia buvo prieš keturis su puse milijonų metų, kada ir žemė ir Jupiteris susiformavo.

Populiarusis "Astronomy" žurnalas (June, 1974) siūlo padaryti įdomų bandymą, jeigu kam nors kada nors tektų į Jupiterį nuvykti. Sako, nesudaužomoje, nengandantį kapsulę kriskime laisvai per visą planetos atmosferą. Nuo pačių aukščiausių ir rečiausių jos luoksnų iki pat paviršiaus. Pirmą sutiksime didelėse aukštumoose besilinsinčius amoniako debesis. Jie atrodoysia kaip plunksniniai cirrus debesys mūsų padangėje. Žemiau, šiltesniuose sluoksniuose pateksime į debesis, sudarytus iš amoniako hidroksido lašelių. Čia vyksta daug organinės chemijos procesų, kurie suteikia debesims atitinkamas spalvas. Perėję šį sluoksnį, atsirasime plačiame, erdviame tyros atmosferos rajone. Jeigu pakankamai saulės spindulių iki čia prasiverš, mes matysime labai toli, keletą mylių. Matomumas čia labai geras. Bet greitai pasijusime, lyg krenta į kažkokią bedugnę. Darysis vis tamsiau ir tamsiau. Atmosferinis spaudimas ims kilti dideliu tempu. 10 atmosferų, 100. Tuo pat kils iki 1000 ir net 10000 atmosferų, kol taps lygus giliausių žemės vandenynų vietų triukškinančiam spaudimui.

Jau nebetoli paviršius. Čia atmosfera tartum tirsta košė. Temperatūra ir spaudimas neįsivaizduojamas. Mūsų kapsulę pagaliau atsitrengs į planetos paviršių, kurs yra ne kas kita, kaip kietas metalo pavidalo vandenilis.

M. K. Churlionis (1875-1911)

Jupiteris, nufotografuotas Pioneer 10-ju iš 660,000 mylių atstumo. Dominuoja Didžioji raudonoji dėmė ir debesų ruožai.

tankešnis už šviną. Beje, tokia kapsulė jau planuojama ant Jupiterio nuleisti, tik joje bus ne astronautai, o moksliniai instrumentai.

Jupiterio atmosfera gana karšta, nors viršutinį debesų temperatūra, dar žemės instrumentais matuota ir Pioneer 10-jo duomenimis patvirtinta, siekia iki 200 laipsnių F žemiau nulio. Tad gerokai šalta. Bet nusileidus 125 mylias žemyn nuo viršutinio debesų, kur spaudimas lygus tik pusei atmosferos, temperatūra paška iki 260 laipsnių F karščio. Dar giliau, prie dviejų su puse atmosferų spaudimo, pagal erdvėlaivio matavimus, karštis jau siekia 800 laipsnių F. Galime įsivaizduoti, kaip karšta turėtų būti planetos paviršiuje.

Iš kur tas karštis? Kad Veneroje karšta, visai suprantama: saulės artumas ir šiltadarzio efektas, esant tirštai atmosferai. Nors Jupiteris labai toli, saulė turi ir jam šiek tiek įtakos. Pionierius 10-sis rado planetos dienos pusėje aukštesnę temperatūrą, negu nakties pusėje. Ir, anot dr. Arvydo J. Kliorės (NASA Jet Propulsion laboratorijos mokslininko, analizuojančio planetinių erdvėlaivių duomenis), šiltadarzio efektas Jupiterio besąs didesnis, negu buvo apie tai anksčiau manyta. Antra vertus, Pioneer instrumentai nuostatė, kad Jupiteris išspinduliuoja du su puse kartų daugiau energijos, negu patsai gauna. Iš kur ta energija? Turi būti koks nors vidurinis šilimos šaltinis. Čia mokslininkams kol kas mįslė.

Kita mįslė — didžioji raudonoji dėmė. Ji pastebėta jau 17 amžių, ir per tris šimtmečius astronomam ji buvo didžiulis klausukas: kas tai galėtų būti?

Dabar eikime prie paviršiaus. Mokslininkai tiki, kad Jupiterio paviršius nepasikeitęs nuo pat jo susidarymo laikų. Išorinės jėgos, kurios išmuša kraterius mėnuly, Marse, Merkurijui ir pačioje žemėje, Jupiterio paviršiaus visai nepaveikė. Meteoritai ar asteroidai net kelių šimtų mylių diametro atsimuša nuo jo paviršiaus, nę ženklo nepalike. Tai tik spriktas kakton. Mažesni meteoritai nę nepasiekia paviršiaus.

Dar nėra žinoma, koks iš tinių Jupiterio branduolys. Pora modelių esą pasiūlyta: 1. sušalę arba skystas metalinis vandenilis ir 2. uolinis branduolys, kurio masė bent keleta dešimtų kartų didesnė už žemės masę.

Jos spalva kaitaliojasi nuo šviesiai oranžinės iki rudies rudumo. Dydis imponantiškas: apie 7000 mylių pločio ir daugiau kaip 30000 mylių ilgio. Trys žemės rutuliai joje lengvai sutilptų.

Jau stebėjimais iš žemės nustatyta, kad dėmės temperatūra esanti žemesnė, negu aplinkinių debesų. Iš to daryta išvada, kad pati dėmė iškilusi aukščiau visų planetos debesų. Tą patvirtino ir Pioneer 10-jo duomenys. Tom Gehrels, vienas iš Pioneer 10-jo duomenų analizuotojų, nustatė, kad raudonoji dėmė išsklynti apie 4 mylias aukščiau debesų paviršiaus. Jis daro išvadą, kad dėmė esanti giliai atmosferoje susidariusi masyvi audra, kelianti medžiagas aukštyn, kur jos susikondensuoja ir palaiko jos pavidalą.

Norėdami atsakyti į klausimą, kas toji dėmė yra, mokslininkai visą laiką nerimo, tyrė skaičiavo įvairius modelius, kurie galėtų išaiškinti dėmės susidarymą. Cornell universiteto profesorius Carl Sagan, žymus planetarinis astronomas, jau prieš kelerius metus priėjo išvados, kad toji dėmė galinti būti milžiniška audra. Panašiai manė ir kitas planetų specialistas G. P. Kniper. Anot jo, dėmė esanti labai smarkus, ilgai trunkantis sūkurys, cikloniška audra. Bet iki šiol tai buvo tik spėjimai. Erdvėlaivio duomenys patvirtino, kad dėmė tikrai esanti audra.

Čia iškyla kitas klausimas: kas varo dėmės medžiagas iš atmosferos gilumų aukštyn ir kas palaiko tą audrą ištisus šimtmečius? Jau trys šimtai metų, kai dėmė yra žinoma ir stebima, bet kas gali žinoti, kada ji susiformavo, kada toji audra prasidėjo? Yra žinoma, kad dėmė sudarančios dalelės yra tankiau susipietusios ir kitokios, negu aplinkiniai Jupiterio debesys, bet iš kur ir kokių būdu tos dalelės atsiranda ir koks mechanizmas jas vulkaniskai neša aukštyn, nėra žinoma.

Dabar eikime prie paviršiaus. Mokslininkai tiki, kad Jupiterio paviršius nepasikeitęs nuo pat jo susidarymo laikų. Išorinės jėgos, kurios išmuša kraterius mėnuly, Marse, Merkurijui ir pačioje žemėje, Jupiterio paviršiaus visai nepaveikė. Meteoritai ar asteroidai net kelių šimtų mylių diametro atsimuša nuo jo paviršiaus, nę ženklo nepalike. Tai tik spriktas kakton. Mažesni meteoritai nę nepasiekia paviršiaus.

Dar nėra žinoma, koks iš tinių Jupiterio branduolys. Pora modelių esą pasiūlyta: 1. sušalę arba skystas metalinis vandenilis ir 2. uolinis branduolys, kurio masė bent keleta dešimtų kartų didesnė už žemės masę.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

damas prieš akis siekiamą tikslą ir galutinį rezultatą, o ne tik sentimentą ir įsivaizduotą tikrovę.

Kai dabar lietuvis lietuviui rodo tiek daug viešos nepagarbos, tiesiog neapykantos, Didžiojo Vado Valančiaus žodis apie ano meto savo ganomuosius paprastus žmonelius yra įsidėmėtinas pavyzdys. Tiesiog stebina vyskupo savųjų žmonių respektas ir kilni, žmogiška laikysena.

Preliminarinė neseniai pro Jupiterį praskridusio Pioneer 11-jo trajektorijos analizė neparodė jokių trajektorijos anomalijų, kurios galėtų kilti, jei planeta viduje masė būtų nevienodai, atskirais gniužulais susikoncentravusi, kaip mėnulyje. Tai patvirtina Pioneer 10-jo duomenis, kad Jupiteris esąs hidrostatinėje pusiausvyroje, reiškia — skystas. Toli mesnė Pioneer erdvėlaivių analizė parodys, ar Jupiteris perdėm skystas, o gal dar turį kokį mažą iš uolų sudarytą branduolį.

Jau 1955 metais stebėjimais iš žemės rodė, kad Jupiteris turi stiprų magnetinį lauką. Pioneer 10 ir 11 skridimai tai patvirtino. Iš erdvėlaivių matavimų išvedama, kad Jupiterio paviršiuje magnetinis laukas esąs 10 kartų stipresnis, negu žemės paviršiuje. Jis siekia 4 gausus. Su stipriu magnetizmu susijusi ir stipri Jupiterio radiacija, nes magnetinis laukas pačiumpa elektronus ir protonus iš saulės vėjo ir sudaro vadinamąsias radiacijos zonas, arba diržus aplink planetą, panašiai, kaip Van Allen radiacijos diržai aplink žemę.

Jupiterio magnetinis laukas ir su juo susijusi radiacija esanti labai komplikuotos struktūros, labai intensyvi ir mirtinai pavojinga. Pati struktūra dar nėra iširta. Žinoma tik tiek, kad visas magnetinis laukas sukasi aplink planetos ašį drauge su planeta, ir tas sukimas pastebėtas net 80 milijonų mylių atstume nuo planetos. 7 milijonų mylių atstume magnetinis laukas jau nusuka į šoną saulės vėją.

Kalbant apie radijo bangų emisiją, Jupiteris yra tikras neramuolis. Radijo astronomams jis yra pats triukšmingiausias, neskaityt saulės, objekta padangėje. Sporadiškai jis paleidžia į erdvę didelius elektromagnetinius prasiveržimus — spragėjimus, kurių energija lygi vieno megatono termobranduolinei energijai.

Kalbėti apie gyvybės egzistavimo galimybes Jupiterio po to, kas čia apie jį pasakyta, būtų beveik nesąmonė. Kas galėtų tokias sąlygas pakęsti? Senesnieji astronomijos vadovėliai taip ir rašė kad Jupiterio gyvybė esanti neįmanoma dėl labai žemos temperatūros. Bet jų duomenys rodė tik pačių aukščiausių debesų temperatūrą. Tuo tarpu jau minėtas dr. Carl Sagan seniai reiškė nuomonę, kad "Jupiter looks like a terrific place for life". Tokią savo pažiūrą C. Sagon grindžia tuo, kad tam tikros bakterijos puikiai gyvena kai kuriuose Kalifornijoje esančiuose šaltiniuose, kuriuose žarnų koncentracija esanti net 10 kartų didesnė, negu gyvybei įmanoma pakelti. Kai kurios bakterijos išlaiko labai didelę amoniakų koncentraciją, kitos visai nereikalaujančios deguo-

(Nukelta į 3 pusl.)

TEL — 788-9960
Emergency tel — 788-3081
DR. REGINALD CIENKUS
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, Ill.
Pirmad., Antrad., Ketr., ir Penktad. 9 val. ryto iki 12 val. diena ir nuo 2 val. popiet iki 8 val. vakaro. Šeštadieniais 8:00 iki 12 val. diena

DR. TERESĖ KAZLAUSKAS
VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
9755 W. 143 Street
Orland Park, Ill. 60462
Valandos pagal susitarimą
Tel. — 849-0887

DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad ir šeštad. tik susitarus.

kai net pačiam popiežiui nemelikuojančiai pasakoma, jog bloga pašalinsime patys, be pagalbos iš šalies ir be svetimųjų įsikišimo:

"Apskritai gi visa liaudis pamaldumu, vaišingumu, žmoniškumu jokiai tautai pirmenybės neužleidžia. Nėra įsiskverbisio jokio blogo papročio, su kuriuo kovoti būtų reikalinga pāpas patarimas arba pagalba". (Iš vysk. M. Valančiaus relacijos popiežiui 1862 m.)

Kai šiandien lietuviškoje išelvioje tiek to drabstymosi pur-

vais, net maldavimo svetimųjų teismuose, kad jie mūsų pastogėje padarytų tvarką, ir po šimto metų cituotieji Valančiaus žodžiai ne vienam užkietėjėliui turėtų atverti akis ir širdį. Negi visi mes, ir eiliniai, ir vadais kitų apšaukti, ir patys tokiais apsišaukusieji, taip ir liksime nę vienu aspektu nepanašūs į anuos, Valančiaus suminėtus, lietuvius ir savo vadų veiduos jau nerasime nę vieno valančiausko bruoželio? Tuo netikiu! Tik reikia bent truputi lietuviškos savigarbos ir bent truputi Valančiaus didžiadvasiškumo ne paradinėje išikilmėje, o lietuviškos veiklos prasmingoje kasdienybėje.
k. brd.

TEL. PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. U 5-6446
8007 W. 83 Pl., Justice, Ill 599-0500
Pirma liguonai pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-cios ir California
Val.: pirmad., antrad. ir ketvirtad. 8 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

TEL. OFISO HE 4-5849, rez. 338-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.
antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4, Šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-6873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGŲ
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 2-0001.

TEL. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2636 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. valk., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Afs PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS
489-4441 — LO 1-4605
Jei neatsiliepia 561-1070
ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
Ofis a l
Ofisai: 2405 W. NORTH AVENUE
5214 N. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad ir šeštad. tik susitarus.

DR. TERESĖ KAZLAUSKAS
VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
9755 W. 143 Street
Orland Park, Ill. 60462
Valandos pagal susitarimą
Tel. — 849-0887

TEL. OFISO IR BUTO OLYMPIC 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienius
Šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet.

TEL. RELIANCE 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvius gydytojas)
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. šeštad. 12-2 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave., kampas)
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 2 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

TEL. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4290 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis, Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PUSLĖS IR
PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2380; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617

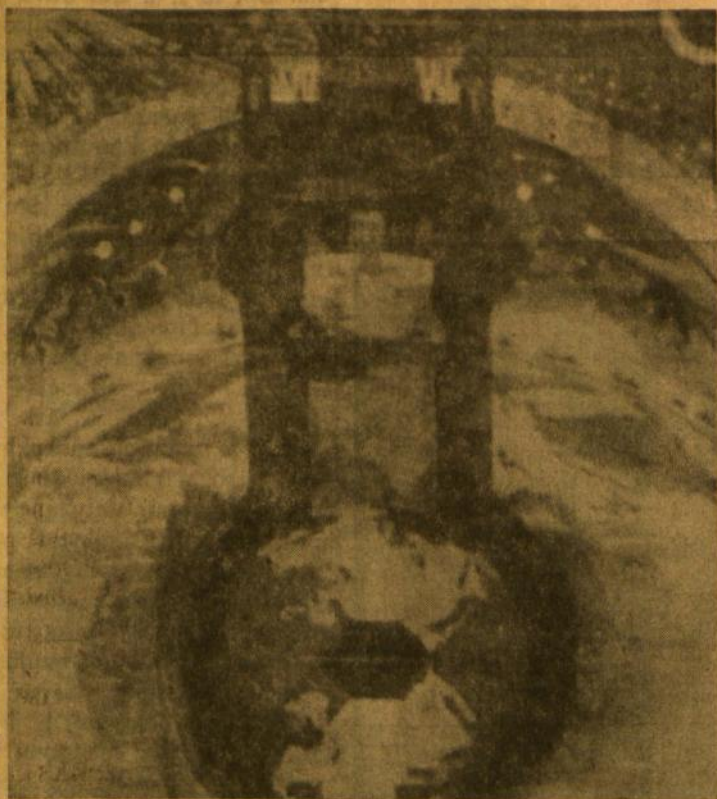
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 val. v. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRespect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TOMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm. antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

TEL. OFISO PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad., pagal susitarimą

Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4850
DR. PETRAS ZLIOPA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Val.: pirm. antr., ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5. Šešt. pagal susitarimą.

M. K. Ciurlionis (1875-1911)

Rex

MILŽINIŠKAS JUPITERIS

(Atkelta iš 2 psl.)

nieš savo egzistencijai, o esą dar ir tokių bakterijų, kurios visai gerai jaučiasi temperatūroje aukštesnėje už virimo tašką.

Zinoma, tai primityvi gyvybės forma, bet vis dėlto gyvybė ir tokios gyvybės gali būti Jupiterio. Ne ant paties paviršiaus, ne aukštutiniuose debesyse, bet atitinkamam aukšty, kur joms patogiau.

Dabar nusikelkim į Jupiterio mėnulius. Astronomai ypač domisi keturiais didžiaisiais, vadinamais galilėjiniais mėnuliais (pirmasis juos pastebėjo Galilėjus). Jų vardai: Io, Europa, Ganymede ir Callisto.

Šiuos mėnulius daug stebėjo žymus Paryžiaus observatorijos astronomas Audonin Dollfus. Jo pranešimu Europos mėnulis esąs visai padengtas šalna. Tą patvirtina ir kitų stebėtojų duomenys Ganymede ne išsiaiškinę, bet atskirai šalnos dėmėms apsidengęs. (Ganimede yra didžiausias iš visų saulės sistemos mėnulių. Didesnis net už Merkurijaus planetą. Nedaug, vos 20 mylių; Merkurijaus skersmuo 3100 mylių, Ganymede — 3120).

Callisto esąs mįslė. Jis, kaip ir kiekvienas kitas mėnulis, lekia aplink Jupiterį, vieną pusę atkreipęs į planetą, o kitą pusę visada nukreipęs į erdvę. Tad viena jo hemisfera visada bėga pirmyn, o priešingoji ją seka. Pagal Dollfusą vedančios hemisferos sudėtis ir struktūra visai tokia pati, kaip

Mt. Palomar observatorijoje sudarado tryliktaji. Vidutinis jo atstumas nuo Jupiterio 7.7 mylių. Apsisuka aplink planetą per 282 dienas. Jo judesys tiesioginis, t. y. prieš laikrodžio rodyklę.

Dabar grįžkime prie Jupiterio erdvėlaivių. Keletą kartų teko paminėti Pioneer 11-jį. Lygiai metams praslėnkus po Pioneer 10-jo susitikimo su Jupiteriu, 1974 m. gruodžio 3 d. 11-sis pasiekė tą pačią planetą po ilgos 606 dienų kelionės. Jis praėjo pro Jupiterį tris kartus arčiau, negu Pioneer 10-sis, t. y. 26600 mylių atstumu nuo planetos aukštutinių debesų. Šis atstumas tai tik šešios dešimtosios Jupiterio ekvatorialinio radiuso. Zinoma, lėkdamas taip arti, erdvėlaivis turėjo pasiekti nepaprasto greičio. Artimiausiam taške jo greitis siekė 107373 mylių per valandą. Dėl tokio didelio greičio 6 valandas erdvėlaivis negalėjo fotografuoti Jupiterio, nes išėjo labai neryškios nuotraukos. Jis fotografavo planetą 26 valandas prieš kritišką momentą ir tiek pat valandų po jo. Be to nufotografavo Jupiterio satelitus Io, Ganymede ir Callisto.

Taigi, Pioneerius 11-sis hiperboliniu lanku apsuko Jupiterį ir nuskrido sau pas Saturną. Šią planetą 11-sis pasiekė po penkerių metų. O, tai bus įdomus susitikimas. Erdvėlaivis pralėks pro tarpą tarp planetos ir jos garsojo žiedo. 2300 mylių atstumu nuo planetos viršutinių debesų sluoksnio ir 12000 mylių atstumu nuo Saturno satelito Titano. Galėtų mokslininkai nukreipti Pioneer 11-jį nuo Saturno į Uraną, bet neužteks erdvėlaiviui elektros srovės žinioms į žemę perduoti. Jo baterijos jau bus išsekusios.

1977 metais bus paleistas Mariner tipo erdvėlaivis, kurs taip pat praskris pro Jupiterį ir Saturną. Bet įdomiausias erdvės žygis bus atliktas 1980 metais. Planuojama tada nuleisti jau minėtoji kapsulė į patį Jupiterį. Jos leidimasis bus tikrai nuotykingas. Ji sutiks 300 mylių per valandą greičio oro srovės, milžiniško masto atmosferinius neramumus ir audrų frontus.

Jau greitai sukaks 18 metų, kai pirmasis dirbtinis žemės satelitas Sputnikas pradėjo erdvės erą. Per tokį trumpą laiką amerikiečiai, paveržę iš rusų dominavimą erdvėje, išraižė savo erdvėlaiviais saulės sistemoje nuo Merkurijaus iki Jupiterio. Reikia tikėtis, kad iki šio šimtmečio pabaigos visos saulės planetos bus aplankytos, daug nežinomųjų bus išaiškinta ir daug naujų klausimų iškilis. Fantastiščių romanų idėjos tampa tikrove.

RUTH SCHAUMANN

ZVAIGŽDŽIŲ NAKTIS

*Bet kodėlgi tai:
Būti išnešiotam, gimti,
Ir kentėti, ir nerimti,
Pralaimėti, pasiimti
Mirčiai vėl šaltai?*

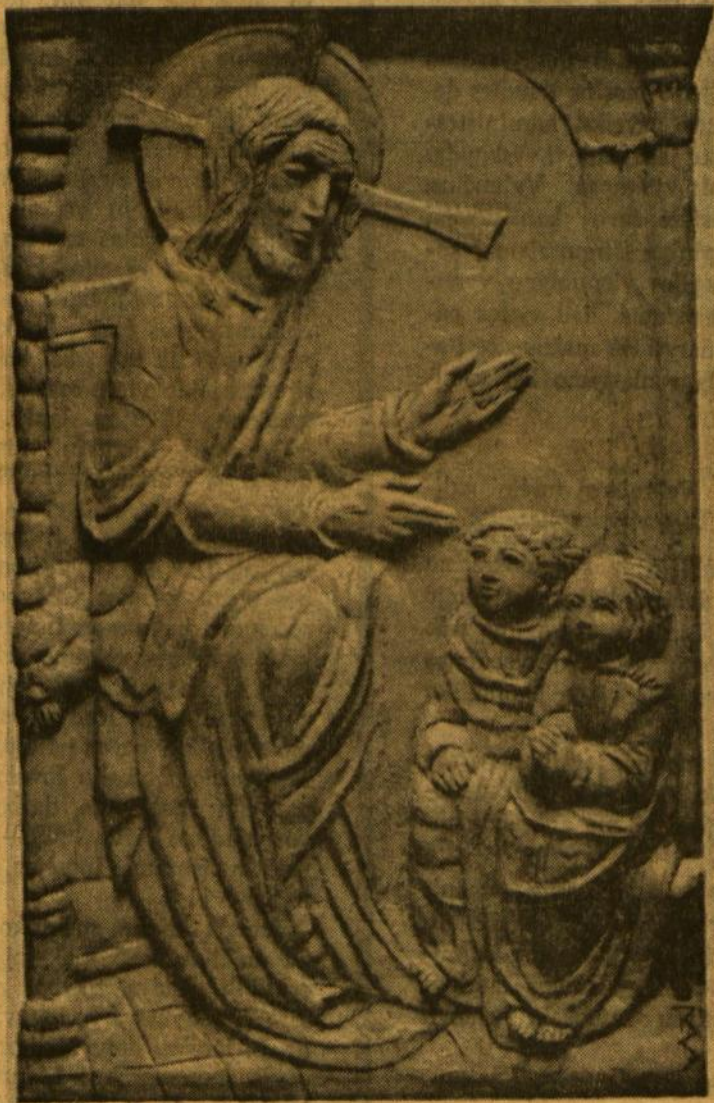
*Bet kodėl, kodėl:
Būti gailiai išmyluotam,
Maldant verksmą su paguodom,
Bet į kapą atiduotam
Ten nurimti vėl?*

*Bet kodėl, memu,
Kirpo vilnų Avinėlio,
Giesmėm puosė audimėlių
Ir krauju aptaškė vėlei
Tą drabužį mū?*

*Bet ar tars dar kas:
Jei atleisi sau, išliksi.
Zvelk, ką sako žvaigždės bliksy,
Ir nurimk — tu neišnyksi —
Ir sudėk rankas.*

DIEVO PALAPINĖ

*Visata —
Išpuošta
Dievo palapinė:*

Ruth Schaumann

Kristus ir vaikai

Ruth Schaumann

*Toj mes sėdim ir linksmi,
Metų vingiais žaisdami,
Amžinybės laukdami,
Stočusį ją minimi.*

*Nuo šaku,
Iš laulely
Krinta sėklos, vaisiai.
Siela brangi, nebijok.
Kai pradėsi, nesustok,
Meilės giesmę jam giedok,
Kur tik būsi, kur tik eisi.*

PASKUTINIO TEISMO DIENĄ

*Trimitam drebinant dangaus skliautus,
Pašauks kaip žmonių, motiną ir vaiką
Mane toj paskutinėj dienoje.*

*Pašauks pirmąkart, laikysi tu
Mane už rankos, kad per suklydimų
Šukes galėčiau peržengti nesužeista.*

*Ir antrąkart pašauks, neš mane
Sostan vaikėlai, kur pati nešiojau,
Rankutėm tartum angelo sparnais.*

*Pašauks darsyk, būsiu tik viena.
Tepadeda tada širdis, ta vargšė,
Neliovus niekad žemėj užaugtis taip,*

*Kaip džiaugiasi vaikai, kaip liūdi jie,
Kada paukštelis gyvas, kenčia, miršta, —
O Dieve, Viešpatie, pasigauk! — — —*

Vertė A. TYRUOLIS

Ruth Schaumann (1899-1975) vokiečių katalikų rašytoja, poetė, grafikė ir skulptorė, žemės kelionė baigė š. m. kovo 13 d. Miunchene, kur praleido didžiąją savo gyvenimo dalį. Kilus iš Hamburgo, konvertitė 1924 m. Buvo išteklėjusi už "Hochlando" redaktoriaus dr. F. Fuchso (šis žurnalas savo metu buvo gerai žinomas ir Lietuvoje). Šalia Gertrūdos von Le Fort ir Petro Doerflerio viena žymiausių dabarties vokiečių katalikų rašytojų. Reikšėsi gausia beletristine ir lyrine kūryba (per 20 romanų bei apysakų ir per 10 poezijos rinkinių). Nemaža jos kūrybos skirta vaikams. Į lietuvių k. buvo išverstas jos prozinis kūrinys "Žydičioji lazda" (Vertė A. Čelvykaitė-Zagrakalienė, 1935 m.). Jos lyrikai būdingas intymus jausmingumas, gamtos pajautimas, formos subtilumas, stiliaus paprastumas. Prieš penketa metų vertėjo aplankyta pareiškė: "Ko palinkėti lietuviams? Ogi nepaliaujamo tikėjimo, kad blogi nugalės gėris, kaip tamsą nugalė saulė, kaip mirtį prisikėlimas". A. T.

Rusų dokumentai apie Valančių

(Atkelta iš 1 psl.)

jos organizacija tapo jo minčių vaisiumi ir jo valios produktu. Tokia įtakinga vyskupijos reikšmė nepaprastai greit suvaidino savo vaidmenį ir jo rezidencijoje. Palyginus su Telsių apskrities pasienio miesteliais, Varnių miestelis yra visai nedidelis, kuris apgyvendintą beveik vienais žydais ir kuris niekad neturėjo jokios ypatingesnės reikšmės. Dabar gi šis paprastas Žemaitijos miestelis dėl ilgalaikio vyskupo Valančiaus valdymo, tapo antrąją Roma.

Iš šitos antrosios Romos vyskupas Valančius vienvaldiškai naudojosi jam įstatymu suteikta teise skirstyti, paskirti, keisti ir pašalinti savo pavaldinius. Be to, jis ir taip savo neribotą valdžią pavaldinių atžvilgiu dar sustiprindavo savomis neteisėtomis priemonėmis, suvaržydamas kunigų veiksmus bei sukaustydamas jų valią tokiomis bausmėmis, kurios tebuvo įmanomos Varnių mst. buvusiuose pataisos namuose pavadintuose "Ra-

chitovo įstaiga". Suprantama, kad pačias bausmes bei atlikimo būdus ir laiką nustatydavo vyskupas asmeniškai savo nuožiūra. Pakanka pasakyti, kad "Rachitovo įstaigoje" buvo ne vienas nepaklusnių kunigų išprotėjimo atvejis. Išpūsti etatai, žymiai viršijantys daugelio pravoslavų vyskupijų išlaikymo etatus, gali būti apmokami, tik esant neribotam piniginei pajamoms, kuriomis kiekvienas Romos katalikų vyskupas gali laisvai savo nuožiūra disponuoti ir atlyginti pavaldiniams, suteikdamas jiems kartu su pareigomis nevaržomą laisvę eksploatuoti tikinčiųsios gausiomis ir brangiomis apeigomis. Pats Romos katalikų vyskupas, būdamas apsuptas fanatiškų žmonių ir turėdamas seniai pateisintas ir savališkai didinamas nuolatinės, neišsenkamas pajamas, galėjo nukreipti Telsių vyskupijos veiklą bet kuria kryptimi.

Kaip tik šią kryptį, link kurios vyskupas Valančius nuvedė Telsių vyskupiją, negailėdamas nei laiko, nei lėšų, nei jėgų ir net žmonių, geriausiai apibūdina Vilniaus kari-

nės apygardos laikino karinio įgaliotinio pranešime išdėstyti faktai, kurie patvirtina šios krypties maištingumą.

1848 metais vyskupas Valančius, būdamas dar eiliniu kunigu, išleido knygą žemaičių kalba: "Žemaičių vyskupiją aprašė kunigas Motiejus Valančius". Šioje knygoje nuo pradžios iki galo raudona gija praeina mintis, kad Žemaitijos prijungimas prie Rusijos tapo visų nelaimių žemaičiams ir lietuviams pradžia. Kiekvieną kartą, kai knygoje užsimenama apie Romos katalikų vienuolynus, kurie už dalyvavimą paimajame lenkų sukilime buvo uždaryti, visada pabrėžiama, kad vyriausybė šitą vienuolyną išžudė. Šią knygą Telsių vyskupas Valančius daug kartų išleido pakartotinai leidimais ir dideliais tiražais, kurią jis pats platino ir įpareigojo kunigus platinti.

Be šios knygos, vyskupas Valančius dalinai pats parašė, dalinai aprobavo spausdinimui žemaičių - lietuvių kalba visą eilę įvairiausių Romos katalikų maldynų, kurie taip pat buvo išleisti keliais leidimais. Ir šitie maldynai gausiai perpildyti tai kreipimusi į Dievą, tai į šventiausiąją Dievo Motiną ir į šv. lenkų karalaitį Kazimierą, kaip į Lenkijos - Lietuvos globėją, "dėl eretikų - prispauždėjų išnaikinimo", tai vėl skundžiamasi tuo,

kad "mūsų valstybė žūsta" ir kad "švedai ir maskoliai tūkstančius žmonių, sukaustytus grandinėmis, varė į vergiją ir, galop dėkojama šv. Kazimierui už tai, "kad maskolius nugalėjo ir žmones iš vergijos išlaisvino".

Jeigu maldynais buvo siekiama teoretiškai ugdyti žmones neapykantą Rusijai ir jos vyriausybei, tai per bažnytinis pamokslus kunigai aiškino, kad reikia pasirošti veiksmams, o paskui ir konkrečiai pradėti veikti. Prieš ruošiantis sukilimui, bažnytiniai pamokslai dar buvo labai atsargūs ir neaiškūs, kaip ir kai kurios užuominos maldynuose. Tačiau vėliau per pamokslus tikrasis dvasininkų tikslas po truputį vis labiau pradėjo ryškėti ir, galiausiai, buvo tiesiog pašaukta sukilti su ginklu rankose. Taip, 1860 metais dorovinio sutvirtinimo prasme ir būsimiems sukilimo veiksams pasirošti, visi Telsių vyskupijos Romos katalikų dvasininkai, savo vyskupo įsakui, reikliau negu bet kada pradėjo skleisti blaivybės idėją.

Blaivybė buvo rūpestingai saugoma, propaguojama ir todėl po truputį ji pradėjo įeiti į prastų žmonių gyvenimą. Žmonės, kurie nepriklausė blaivybės draugijoms, buvo išjuokiami. Gi blaivybės draugijų nariai nešiojo specialius metalinius ženklelius ant krūtinės. Jeigu blaivybės draugijų nariai pa-

žeidavo savo įžadus, jie būdavo baudžiami bažnytinėmis bausmėmis, kurios iš pradžių apsiribodavo piniginėmis baudomis, o pakartotinai nusižengus, pridedavo net iki arešto. Piniginės baudos buvo skiriamos besitarinai sukilimui finansuoti. Sekančiais 1861 metais per bažnytinis pamokslus buvo skelbiama apie Lenkijos šventą misiją išlaisvinti žmones iš Rusijos jungo, buvo kalbama apie jos didvyrius, pavyzdžiu statomas Kosciuška ir t. t. Per pamokslus buvo pranešama, kad organizuojamos minėjimo iškilnės Kosciuškos garbei. Ilgainiui šios minėjimo iškilnės pavidavo religinėmis procesijomis, o religinės procesijos — politinėmis demonstracijomis, kurių metu buvo dainuojamos papiktinančios dainos, siautėjama prieš policijos agentus ir įžeidžiama visa, kas tik yra rusiška. Vyskupas Valančius negalėjo nežinoti šių reikšmingų ir apsiribojto tuo, kad i civilinės administracijos užklausa, ką reikšė šios iškilnės eisenos, atsakė, kad jomis paminimos niekam nežinomo Tado Kulviečio mirties metinės, mirusio 20 metų prieš prasidedant sukilimui. Tikėtai 1863 metais vyskupas Valančius teikėsi pasisakyti konkrečiai ir, be to, oficialiame dokumente. 1863 metų kovo mėn., sukilimo įkarštyje, vyskupas

(Nukeita i 4 psl.)

Varnių miestelio, buvusios vysk. M. Valančiaus buveinės, dabartis. (Iš Br. Kvicklo archyvo)

Rusų dokumentai apie Valančių

(Atkelta iš 3 pusl.)

Valančius kreipėsi į liaudį su apaštališkuoju laišku, kuriame, užuot šaukęs liaudį prie tvarkos, jis sukilimą pavadino karu. Šis charakteringas laiškas prasideda tokiais žodžiais:

„Kiekvieną dieną mes girdime ir skaitome iš laikraščių, kad mūsų šalyje prasidėjo Karas“. Tarp kitų frazių, kaip „žmonių išnėginimas“ bei „būtinumas atgailauti ir melsis“, tame laiške yra ir toks išsireiškimas: „kad šis karas atneštų mums laimingą išgelbėjimą“. Nesunku suprasti, kas slypi šiame išsireiškime tuo labiau, kad jis baigiasi žodžiais: „...mums ir mūsų kraštui“. Tais pačiais 1863 metais, gegužės II ir birželio 2 dienomis, vyskupas Valančius, turėdamas įvairiose įstaigose savo žinioje apie 100 pavaldinių, leido 15-20 žmonių sukilėlių būriui atvykti į Varnius ir užgrobti konsistorijos lėšas ir, lyg tai iš baimės prieš dešimtį šių pakvaišėlių, pirmą kartą jiems atsilankius, pasiūlė papusryčiauti, o antrą kartą jiems atvykus ankstyvą rytą, jis pats asmeniškai kalbėjosi su vienu iš jų savo sode. Čia neišdėstomos nei šių faktų smulkmenos, nei vyskupo Valančiaus pasiaiškinimai. Vieni ir kiti pakankamai aiškiai išdėstyti buvusio laikino lauko auditoriato pranešime.

Čia išdėstomi faktai tikrai tuo nuoseklumu, kuris labiausiai užtikrina prielaidą, kad sukilimo sėkmė, jeigu ji būtų galima, galėtų paveikti vyskupą Valančių priimti sprendimą atvirai remti ir globoti jį. Ši prielaida tuo tikresnė, kad tuo pačiu laiku Popiežius nepasmerkė lenkų sukilimo prieš teisėtą vyriausybę. Tačiau, neapsisotant ties prielaidomis, reikia paminėti pačius ryškiausius iš to paties lauko auditoriato pranešimo faktus. Į kunigų užklausimus, kaip pasielgti, kai sukilėliai verčia skaityti kurstytojiškus atsisaukimus, vyskupas Valančius davė tokį atsakymą: „Elkitės kaip išmanote“. Kitą kartą pas vyskupą atvyko kunigas su pranešimu, kad sukilėliai įsakė jam įstoti į jų būrį, o vyskupas pasitenkino paprasta pastaba: „Tu girtas. Kodėl tau eiti į mišką?“ Ta pačia dvasia jis atsakė ir kitam kunigui, kuris apsilankė su pranešimu, kad buvo priverstas perskaityti kurstytojišką atsisaukimą: „Sėdėk namie ir vykdyk savo pareigą“. Nemažiau charakteringas atsakymas kunigui, kuris prašė leisti nueiti į sukilėlių būrį jų dvasiniams poreikiams patenkinti: „Yra paprotys, kad prie kariuomenės būtų gydytojai ir kunigai. Neduodu nei žodinio, nei raštinio leidimo, tačiau bet kurio atveju draudžiu nešioti ginklą“. Tačiau ne vien dviprasms frazės įrodo, kad vyskupo Valančiaus pažiūra į praėjusį sukilimą buvo tyliai pritarianti. Pastebėta, kad geresnes parapijas jis paskirstė kunigams, kurie labiausiai buvo artimi ir nuolankūs jo valiai, o tardymo ir teisminės bylos įrodė, kad dauguma kunigų žuvo su ginklais rankose, kitiems įvykdytos mirties bausmės, o dar kiti, ištaisomis dešimtimis ištremti į katorgos darbus, buvo kaip tik iš geresnių parapijų, o jų taupė buvo net dekanų. Moralines atsakomybės jausmas prieš žuvusius vertė vyskupą žintis tokių priemonių kaip kunigų, kuriems įvykdyta mirties bausmė, pavardžių įrašymas į tam tikrus sąrašus, siekiant juos prisiminti, o ištremtims į katorgos darbus kunigams buvo siunčiamas jų ankstyvesnis atlyginimas. Be to, kas čia paminėta, pats vyskupas pripažino faktą, kad jis susižinodavo su sukilėliais — kaliniams. Jis pripažino, kad gavo iš vienos moters, kuri buvo įkalinta Kauno kalėjime pagal politinę bylą, dovanų — rankdarbių.

Remiantis išdėstytais faktais, sunku susilaikyti, nepadarius prielaidos, kad vyskupas

„Valančius atvirai nedalyvavo sukilime tikrai todėl, kad jam taip padiktavo savisaugos instiktas ir, gal būt, dar todėl, kad pagal turėtus apskaičiavimus, jis tikėjo, jog sukilimui yra pakankamai gerai paruoštų žmonių.

Vyskupo Valančiaus veiklos charakteris nepasikeitė ir numalšinus sukilimą, kai jo rezidencija jau buvo perkelta iš Varnių į Kauną. Būdamas Kaune, jis gana sumaniai išvystė priešišką veiklą prieš rusų liaudies mokyklas. 1865 metais Kaune, sutvirtinimo sakramento priedanga, jis surinko kaimo gyventojų mases ne tik iš Kauno, bet ir iš buvusių Augustavo, Kuršo, Vilniaus ir net Gardino gubernijų ir suorganizavo masinę liaudies demonstraciją, siekdamas paveikti administraciją, kad pastaroji leistų jam lankyti vyskupiją. Dar praėjusiais metais vyskupas Valančius, būdamas Kaune, pasiūlė savo konsistorijai pasiūsti prie progos pinigų ištremtąjam į katorgą buvusiam parapijos vienuolyno vyresniajam. Visiškai suprantama, kad vietos pakeitimas negalėjo padaryti nė mažiausios įtakos vyskupo Valančiaus mąstymo bei veikimo būdų pakeičti.

Imant dėmesin:

1. Kad vyskupas Valančius turėjo galiomybę perorganizuoti Telsių vyskupiją;
2. Kad jis perauklėjo ir sudemokratinė visą pavaldžią jam dvasininkiją, kuri turėjo misiją auklėti liaudį Lietuvos atjungimo nuo Rusijos dvasoje bei sujungti savo vyskupijos katalikus su dvasininkija į vieną katalikišką organizaciją;
3. Kad labiausiai įtikima, jog jis nepasiekė sukilėlių pėdomis tik todėl, kadangi raudonieji sukilėliai pradėjo sukilimą anksčiau nustatyto laiko;
4. Kad jis nuėjo taip toli savo asmeniniuose siekimuose ir su sukilėliškais tikslais, jog jo vardas tapo žinomos doktrinos sinonimu ir vėliava, o jis pats — Romos katalikų dvasininkijos nuolatinis samokslų vadovu prieš vyriausybę;
5. Kad dabartiniu metu vyskupas Valančius neginčijamai vadovauja visiems jam pavaldiems asmenims, kaip jo asmeninės valios pasyviems vykdytojams;
6. Kad vietos administraciniai organai yra bejėgiai ką nors padaryti vien tik dėl to, jog jiems trūksta kaltinamojo asmeniškio prisipažinimo, kurio reikalauja formalus įstatymas. O tokio prisipažinimo negalima išgauti iš vienos pusės todėl, kad patys įstatymo maldai gelbsti vyskupą nuo formalus teismo ir tardymo, o iš kitos pusės todėl, kad tokią užmaskuotą sukilėlišką veiklos galiomybę vyskupas rado pernelyg plačiuose įgaliojimuose, kuriuos taip pat jam suteikė įstatymas;
7. Kad nėra ypatingo būtinumo išgauti iš vyskupo Valančiaus asmenišką prisipažinimą po to, kai atviraime pokalbyje su kauno gubernatoriumi jis išsireiškė, jog periodiškų sukilimų jis aiškina kaip istorinį reiškinį, visiškai analoginį su rusų tautos siekimais išsilaisvinti iš totorių priespaudos ir
8. Kad su vadovo nušalinimu Telsių vyskupijos Romos katalikų dvasininkijos tvirta politinė organizacija neteks savo atsparos punkto, o kartu su tuo praras ir turimą jėgą. Iš to seka tik viena išvada, kad sutinkamai su laikino lauko auditoriato nuomone, pareikšta dar praėjusių metų pradžioje, ir, siekiant užkirsti kelią galimiems sukilimams ateityje, vyskupas Valančius negali būti toliau paliktas ne tik dabartiniame savo poste, bet ir iš viso Šiaurės-Vakarų krašto ribose.

(B. d.)

25 metai Chicagos aukštesniajai lituanistikos mokyklai

JUOZAS MASILIONIS

Šių metų kovo 11 d. suėjo lygiai 25 metai Chicagos Aukštesniajai lituanistikos mokyklai. Jei mokykla būtų ne mokykla, o jaunuolis ar jaunuolė, tai 25 metai būtų toks amžius, apie kurį poetas sako: „Esi pačioj jaunystėj ir pačiame pavasary“. Betgi ketvirtis šimtmečio mokyklai, esančiai išivijoje, yra minėtinas įvykis. Mokyklos sukaktis buvo gražiai ir iškilmingai paminėta kovo 21 — 23 dienomis absolventų dailės ir grožinės nuotraukos paroda, nuotraukų iš mokyklos gyvavimo ir veiklos paroda ir minėjimo centre — akademine ir menine dalis. Jubiliejaus proga prisimintini bent patys svarbiausieji mokyklos gyvenimo įvykiai ir nuveiktieji darbai.

Mokyklos įkūrimas

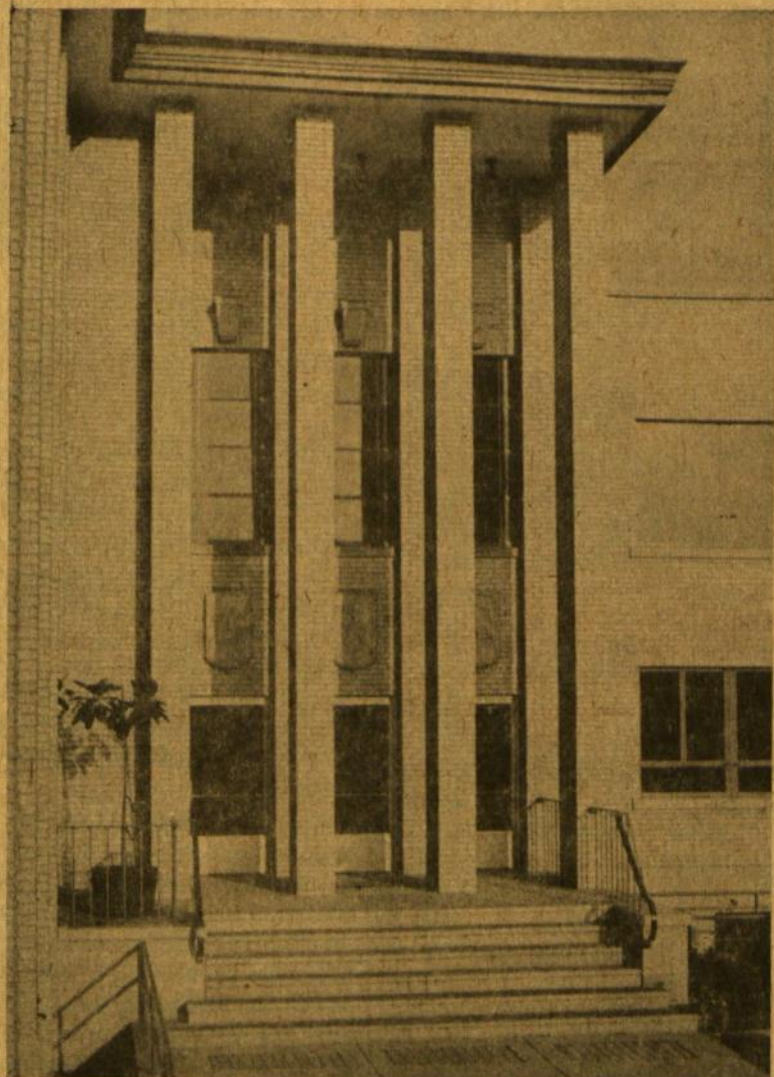
Mintis kurti Chicagoje aukštesniąją lituanistikos mokyklą kilo 1949 m. rudenį, kada, didžiosios emigracijos paliesti, iš Vokietijos ir kitų kraštų į Chicago suplaukė daugybė lietuvių. Pradėjus vaikams eiti į amerikietiškas mokyklas, daugeliui tėvų, turinčių gimnazistinio amžiaus vaikų, kilo mintis, ar nebūtų galima įsteigti kokios nors rūšies ir formos aukštesniąją mokyklą, kurioje jų vaikai, baigę pradžios mokyklas ar vieną kitą lietuviškos gimnazijos klasę, galėtų tą mokslą užbaigti.

Sumanymas ėmė konkrečiau realizuotis tik tada, kai buvo atsiremta į Mokytojų sekciją, suorganizuotą 1949 m. lapkr. mėn. 12 d. prie Lietuvių tremtinių draugijos, kuriai tada vadovavo kun. A. Stašys. Mokytojų sekcijai vadovavo Stasys Rudys, dabartinis JAV LB Švietimo tarybos pirm. Sekcijos valdybos posėdžiuose buvo apsvaistytas tokios mokyklos steigimo reikalas. Tėvams pritarus, Mokytojų sekcijos pirm. St. Rudys pakvietė mokytojus ir, gavus patalpas švč. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo parapijos mokykloje, darbas buvo pradėtas jau 1949 — 1950 mokslo metams įpusėjus, 1950 m. kovo 11 d.

Pirmą dieną susirinko apie 50 mokinių ir 5 mokytojai: direkt. St. Rudys, tikybos mokyk. kun. J. Kidykas, S.J., lietuvių k. - dr. P. Jonikas lietuvių literatūros — B. Babrauskas ir Lietuvos istorijos — dr. V. Sruogienė. Atidaromąją kalbą pasakė dir. St. Rudys, po to kalbėjo visi mokytojai, o dr. P. Jonikas skaitė pasakytą apie J. Jablonskį. Ir taip prasidėjo darbas, nutrūkęs 25 metus, turėjęs daug rūpesčių, vargų ir džiaugsmingų valandų, palikęs Chicagos lietuvių gyvenime neišdildomą pėdsaką. Malonu buvo jubiliejaus minėjime matyti net tris pačius pirmuosius šios mokyklos mokytojus — St. Rudį, dr. P. Joniką, dr. Sruogienę, o iš kun. J. Kidyko, gyv. šiuo metu Clevelande, gauti sveikinimą raštu. Deja, laikas padarė savo: B. Babrauskas jau miręs, iškilimėse tegalėjo dalyvauti jo našlė žmona poetė G. Tulauskaitė — Babrauskienė.

Patalpos

Mokykla gimė svetimame krašte, be savos pastogės. Ją pirmiausia priglaudė Brighton Parko parapija (1950-52), paskui Marquette Parko parapija (1953 — 54), po to šv. Kryžiaus (1954 — 55), šv. Jurgio (1955 — 57). Tai buvo vargo metai. Vieniems patalpas atsakius, kitų padėdavo ieškoti V. Brizgys, kons. dr. P. Daužvardis ir kiti įtakingesni asmenys. Tų visų parapijų klebonų garbei tenka pasakyti nuosirdų

Jaunimo centro rūmai Chicagoje. Juose yra įsikūrusi Chicagos Aukštesnioji lituanistikos mokykla.

ačiū, nes jie mokyklai patalpas davė nemokamai ir taip lengvino kūrimosi dienas.

Nuo 1957 m. rugsėjo 7 d. mokykla naudoja T. Jėzuitų naujoms, erdvioms ir modernioms patalpomis — Jaunimo centre. Mokykla nuoširdžiai dėkinga kun. B. Krištanavičiui, pastatydinusiame šiuos rūmus ir pakvietusiame mokyklą į juos, dėkinga po jo buvusiam provincinui kun. Br. Markaičiui ir dabartiniam — kun. G. Kijauskui. Daug mokyklai širdies parodė ir Jaunimo centro direktoriai kun. J. Kubilius, kun. J. Raižūsis, kun. J. Borevičius ir dabartinis — kun. A. Kezys, kuris drauge yra ir mokyklos kapelionas. Visiems jiems mokykla dėkinga už bendrą sielojimąsi kas šeštadieniais jos reikalais.

Dėstomieji dalykai

Mokykla buvo įkurta noru ir tikslu papildyti lietuviškojo jau-

nimo, besimokančio amerikietiškoje mokyklose, žinias lietuviškais dalykais, kurių būdavo mokykla vyr. lietuviškos gimnazijos klasėse, kurių jie čia, ir geriausias norus turėdami, negau-

Chicagos Aukšt. lit. mokyklos mokytojų personalas 1974-1975 m. m. Pirmoje eilėje sėdi iš k. į d.: Zita Visockienė, Mokyk. tarybos sekr. Danutė Eldukienė, direktorius Juozas Masilionis, Tėvų komiteto pirm. Juozas Derončius, Vilija Kerelytė, kun. Algimantas Kezys, S.J.; antroje eilėje stovi iš k. į d.: Faustas Stra. lia, Nijolė Pupienė, Linas Rimkus, Dovas Šaulys, Augusta Šaulytė, Rimas Cernius, Giedrė Cepalytė. Nuotraukoje nėra Danutės Bruskytės. Nuotr. V. Jasinevičiaus

Philomena sako:

- KAS NETAUPO ATEICIAL, TAS NESIRUOŠIA ŠVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUL.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAGRASTŲ KNYGUČIŲ 5.25%
\$1,000 įdėtas vieniems metams duos 6.5%
\$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5%
\$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuošimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apdraudą F. S. L. I. C.

CHICAGO

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

(Atkelta iš 4 pusl.)

negu išleisti. Kreiptasi šen, kreiptasi ten, bet pinigų negauta. Kritišką valandą dosnia pagalbos ranką ištiesė Marija ir inž. Antanas Rudžiai, kiekvienai daliai išleisti duodami po 1000 dol. ir taip tapdami mokyklos pačiais stambiaisiasis mecenatais. Su 500 dol. auka atskubėjo L. ir B. Bendoraičiai ir daugelis su mažesniomis sumomis. Nemažas aukas sutelkė Tėvų komitetas ir tuo metu veikęs Motinų klubas. Jų dėka vadovėliai buvo išspausdinti, ir jais naudojasi visos aukštesniosios lit. mokyklos tiek JAV, Kanadoje, tiek ir kituose kontinentuose. Tų vadovėlių leidimo rėmėjams dėkinga ne tik ši mokykla, bet ir visos jais besinaudojančios.

1964—65 m.m. buvo paruošti, o 1965 m. išspausdinti "Lietuvių k. pratimai, kuriuos 5 kl. paruošė D. Velička, 6 kl. I. Serapinas, 7 ir 8 kl. J. Masilionis. Tų pratimų buvo išleistos dvi laidos. Pasibaigus 5 ir 6 kl. pratimams ir jų autoriams mokykloje nebedirbant, naujus šioms klasioms pratimus paruošė Rimas Černius, o išleido JAV LB švietimo taryba. 4 kl. pratimus 1965 — 66 paruošė E. Songinienė.

Mokykla, ruošdama ir leiddama vadovėlius ir pratimus, neveikė partizanškai, o bendradarbiau su švietimo taryba, gaudama iš jos pripažinimą — aprobatą. Ir dėl to bendradarbiavimu ji nesijaučia nei nukriausta, nei pažeminta, nors dėl kai kurių aprobatų teko daug kovoti.

Lietuvos istorijai eiti mokykla naudoja savo buit. mokytojų darbu — dr. V. Sruogienės ir V. Liulevičiaus paruoštais vadovėliais.

Mokykla turi ir naujesnių mokytojų priemonių: skaidrių, joms rodyti aparatą, epidioskopą, dauginimo aparatą, žemėlapius. Jie įsigyti JAV LB švietimo tarybos ir mokyklos rėmėjų dr. K. ir I. Pemkų, E. Šaulienės, J. Dudėno, Vl. Ilginio, E. Karaliūnienės, dr. V. Šaulio, D. Viktorienės ir kitų dėka.

Statutas ir nuostatai

Mokyklos vidaus gyvenimas, įvairios tėvų ir mokytojų funkcijos ir santykiai yra tvarkomi statutu, o mokyklos vidaus gyvenimas, liečiantis daugiausia mokinius, tvarkomas "Tvarkos ir drausmės nuostatais".

Mokyklos vadovybė

Mokyklos vadovybę sudaro direktorius, vicedirektorius ir Mokytojų tarybos sekretorius.

Mokyklos direktoriais yra buvę šie asmenys: St. Rudys (1950—55 m.), A. Babrauskas (1950—55 m.), A. Rūgytė (1955—61) ir J. Masilionis (nuo 1961 m.).

Vicedirektoriais, arba inspektorais yra buvę šie asmenys: A. Rūgytė (1952—55), kun. A. Tamošaitis, S.J. (1955—56 m.), kun. K. Pečkys, S.J. (1956—61), I. Serapinas (1961—1970), V. Liulevičius (1970—72) ir R. Černius (1972—73).

Mokytojų tarybos sekretoriais buvo A. Rūgytė, kun. A. Tamošaitis, kun. J. Raibužis, J. Masilionis, A. Šimaitienė, E. Songinienė ir nuo 1972 m. D. Eidukienė.

Mokytojai

Per 25 metus mokykloje dirbo 66 mokytojai, neskaitant tų, kurie pravedė vieną kitą pamoką ar pavadavo vieną kitą šėštadienį. Ilgiausiai mokykloje išdirbo Alicija Rūgytė — 21 metus, Antroji vieta atitenka J. Masilioniu — 20.5 m. Trečia vieta — kun. J. Raibužiu — 18 m. Štai eilė kitų, ilgiausiai išdirbusių: D. Velička — 17 m., N. Pupienė — 14 m., A. Šimaitienė — 13.5 m., kun. A. Kezys — 12 m., V. Liulevičius ir Z. Visockienė po 10.5 m., O. Krikščūnienė ir I. Serapinas — po 10 m., A. Bagdonas, I. Smiėliauskienė ir F. Strolia po 9 m., D. Eidukienė ir P. Lampšiatienė 8 m., A. Dundulis ir E. Songinienė po 7 m., dr. Vl. Liutskis 6 m., kun. K. Pečkys — 6.5 m., dr. V. Sruogienė 5 m., kiti po mažiau kaip 5: D. Augienė, Vl. Baltrušaitis, L. Brazdienė, V. Cibavičius, M. Drunga, R. Gustaitienė, P. Janutienė, E. Jasaitienė, A. Jasaitytė, dr. P. Jonikas R. Jonynaitė, Br. Jonušas, kun. J. Kidykas, kun. G. Kijauskas, Br. Klorė, E. Kolbienė, A. Krikščūnaitė, J. Mačiulis, kun. B. Markaitis, D. Matulionytė, O. Mickevičienė, J. Paukštienė, J. Pėteraitis, S. Petersonienė, B. Prapuolenis, J. Račkauskas, St. Rudys, A. Rūkštelė, A. Šapalaitė, kun. A. Tamošaitis, A. Tifjūnėlis, kun. K. Trimakas, kun. A. Trakis, kun. J. Vaišnyš, Vl. Vaitiekūnas, kun. L. Zaremba.

Atskirai paminėtini jaunieji mokytojai, baigusieji šią mokyklą, Ped. lit. institutą ir grįžę į tą pačią savąją Chicago Aukšt. lit. mokyklą. Pirmoji vieta tenka Rimui Černiui, dirbančiam penktuosius metus, antroji vieta Augustai Šaulytei ir Giedrei Čepaiytei, dirbančioms ketvirtuosius metus, trečia — Danutei Bruškutei — trečiuosius metus, ketvirtoji Dovui Šauliui — antruosius ir penktoji — Vilijai Kerelytei ir Linui Rimkui — pirmuosius

Jaunieji mokytojai glaudžiai bendradarbiauja su vyresniaisiais. Tikėkime, kad jie, bedirbdami šioje mokykloje, sulauks auksinio jos jubiliejaus. Kiekvienas mokytojas, ilgiau ar trumpiau šioje mokykloje dirbęs, išnešė didesnę ar mažesnę duoklę lietuviškajam švietimui.

Mokyklinis darbas

Mokyklinis darbas vyksta kiekvieną šėštadienį nuo 9 v.r. ligi 1:45 p.p. Darbas pradėdamas pirmąjį rugsėjo šėštadienį po Darbo dienos naujų mokinių priėmimo ir baigiamas pirmąjį birželio sekmadienį abiturientų išleistuvėmis. Per mokslo metus dirbama 34 ar 35 šėštadieniais.

Parengimai

Kasmet mokykla suruošia po tradicinį vakarą. Pradžioje būdavo programai atlikti ieškoma jėgų iš šalies, o nuo 1958 m. ją atlieka patys mokiniai. Iš viso tokių vakarų jau buvo 21. Programą sudaro dainos, tautiniai šokiai, montažai. Ypač jie pagy-

Chicago Aukštesniosios lit. mokyklos Tėvų komitetas 1974-75 m. m. Pirmoje k. j. d.: Petras Brizgys (invent. ir aprūp.), Irena Pemkienė (metraščio reikalai), direktorius Juozas Masilionis, pirmininkas Juozas Derėnčius, Kazimiera Bradūnienė (sekr.), Danutė Viktorienė (įzd.), Aldona Kambskienė (parengimų ved.) ir Dalia Liubinskienė (inf. ir spauda). Nuotr. V. Jasinevičiaus

vėjo po 1965 m., į mokyklą įsijungus akt. Z. Kevalaitytei — Visockienei: suvaidintas "Gėdimo sapnas", "Atžalyno" II v., "Meškiukas Rudnosiuukas", Krėvės "Milžinkapio", Vačiulio "Uodo" inscenizavimas ir t.t.

Kasmet ruošiami Nepriklausomybės šventės minėjimai, kuriuose programą atlieka patys mokiniai.

Metraščiai

Mokiniams į literatūrinį darbą įtraukti nuo 1960 m. leidžiami metraščiai. Jų išėjo jau penkiolika: Gintaras, Sakalų keliai, Tėvynės pašvaistė, Jaunystės žiedai, Mūsų metai, Daigeliai, Pirmosios pašvaistės, Gintaro krantas, Laisvės viltis, Dešimtoji pastanga, Mėnesienos keliu, Laisvės šauksmas, Jaunimo svajonės, Žiemos žiedai, Penkioliktasis derlius ir šiemetinis — "Lietuvybės švyturys". Metraščius prirašo ir redaguoja patys mokiniai. Pirmuosius globojo A. Dundulis, Velička, nuo ketvirtąjo ligi dviliktąjo vienas dir. J. Masilionis, nuo tryliktojo drauge

su Rimu Černiumi. Metraščių auklėjamoji reikšmė labai didelė. Juos leidžia Tėvų komitetas, turėdami jo reikalams narį. Paskutiniuosius trejus metus jo reikalais nuoširdžiai rūpinasi Irena Pemkienė.

Mokykla leido "Tėvynės Atgarsius", neperodini laikraštėlį. Iš 66 mokytojų, dirbusių mokykloje, 4 jau yra mirę: Ona

"Lietuvybės švyturio" redakcija. Pirmoje eilėje sėdi: Audra Kubiliūtė, Rita Kupelkevičiūtė, metraščio globėjai dir. J. Masilionis ir Rimas Černius, Lidija Dudėnaitė; antroje eilėje stovi: Leona Bradūnaitė, Arūnas Pemkus, Radutis Orentas, Raminta Pemkutė ir Indrė Toišulytė. Nuotr. V. Jasinevičiaus

PLOKŠTELĖS, GAUNAMOS "DRAUGO" ADMINISTRACIJOJE

Table listing records for sale with columns: Plokštelės pavadinimas, Artistai, Kaina. Includes titles like 'ANOJ PUSEJ NEMUNELIO', 'DAINOS LIETUVIŲ IR KT. TAUTŲ KOMPOZIT.', 'LIETUVOS KANKINIŲ KOPLYCIOS VAIKANE PASVENTINIMO ISKILMES', 'RADIO VAKARUSKININKES DAINUOJA SVAJONIŲ ZEME', 'AKVARELĖ L. T. M. ANSAMBLIS "CIURLIONIS 30"', 'Užsakymus siųskite: DRAGAS 4545 W. 63rd Street Chicago, Ill. 60629'

Absolventai

Mokykla yra iškeidusi 23 baigusiuju laidas — iš viso 750 jaunų žmonių, kurie, pasklidę po visą Ameriką ir net kitus kraštus, neša šviesą ir lietuviškumą nutautimo pavojuose esančiai jaunajai kartai. Mes didžiuojamės savo absolventais. Jie taip pat parodė, kad neužmiršo savosios mokyklos.

Ruošiant jubiliejinį minėjimą, trys mokytojos turėjo reikalų su šią mokyklą baigusiais. Nijolė Pupienė, pati šios mokyklos absolventė, parengė anketas ir išsiuntinėjo. Gavo daugybę atsakymų. Danutė Bruškute ir Augusta Šaulytė suorganizavo absolventų meno ir nuotraukų parodą. Dalyvavo 27 asmenys. Zita Visockienė suorganizavo meninę minėjimo dalį, įtraukdama 10 asmenų. Tai tik dalis absolventų, kurie turėjo progą pasirodyti per mokyklos jubiliejaus minėjimą. Jiems ir jų organizatorėms nuoširdi padėka.

Mirusieji

Iš 66 mokytojų, dirbusių mokykloje, 4 jau yra mirę: Ona

Krikščūnienė, Benediktas Babrauskas, dr. Vladas Literkskis ir Domas Velička.

Iš 750 mokyklą baigusiuju 7 yra mirę: Vidas Milavickas, Arvydas Rimas, Kęstutis Petrauskas, Zita Litvinaitė, Laima Čepaitytė - Paulienė, Gražina Marija Musteikytė ir Dalia Juknevičiūtė — Šimoliūnienė.

Visi mokyklos mirusieji minėjimo akademijoje buvo įspūdingai pagerbti.

Pabaigai

Kad mokykla galėjo išsilaikyti 25 metus, tai darbas ir vaisius labai daugelio žmonių. Anot Lietuvosko priežodžio: "Daug rankų didžią naštą pakelia". Tebūnie leista padėkoti visiems, visiems, neišskaičiuojant pavardžių. Tai padaryta bent iš dalies sukautviname leidinyje — "Lietuvybės švyturys".

Mes didžiuojamės tėvais, leidžiančiais ir leidusiais savo vaikus į šią mokyklą, didžiuojamės mokiniais, kurie ją lankė ir baigė, didžiuojamės mokytojais, kurie su dideliu pasiaukojimu dirbo ir tebedirba, didžiuojamės kad ir negausiais mecenatais, kurie mokyklos pastangas rėmė.

Visi juk mes dirbame Lietuvai, mūsų tėvynei, lietuviukui, jos vaikui. Tad "Ir šviesa, ir tiesa mūsų žingsnius telydi!"

PARAMA UNIVERSITETAMS

Illinois kolegijos ir universitetai 1973-1974 metais gavo aukų 101.4 mil. dolerių. Aukos, palyginus su ankstesniais metais, sumažėjo 28 mil. dol.

FORDO FONDO KULTURINĖ PARAMA

Fordo fondas perpus sumažina savo teikiamą paramą dėl susidaranciu finansiniu sunkumu krašte, kas atsiliepia ir į fondo lėšas. Fondas 1973 m. turėjo 3 bil. dol. vertės turtą - indėlius, kurių vertė dabar krito iki 1.7 bil. dol.

MILZINISKO SKRAIDUOLIO GRIAUCIAI

Texas valstijoje iškasti griaučiai skraidancio ropuolio, gyvenusio prieš 60 milijonu metu, kurio ištiesti sparnai sudarė 51 pėdą. Tai didžiausio iki šiol surasto skraiduolio liekanos. Jis 6 kartus didesnis už dabartinį didžiausią paukštį — Kondorą.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami cia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad ir kevirtad vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street! Tel. Prospect 6-8998 Chicago, Illinois, 60629

Mes padidinom mūsų štabą, kad galėtų greičiau išsiųsti paketus. Greitai siųskite savo paketus mums o mes viską sutvarkysime.

PAKETAI - DOVANOS

Į TARYBŲ SAJUNGĄ SENAI PASITIKIMA FIRMA

Tarnauja ir toliau savo nuolat augančiam klientūrai 40 metų egzistencijos tradicijose

Jei Jūs esate vienas iš tūkstančių mūsų patenkintų klientų mes dėkojame Jums už palaikymą.

Jei nesate mes kviečiame išbandyti mūsų patarnavimą ir Jūs būsite mums dėkingi.

Tos pačios dienos eiga Paštu gautiems paketams

Dėl naujausių katalogų ir paskutinių nuostatų kreipkitės į:

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

PRISIJUNGE SU PODAROGIFTS, INC.

723 WALNUT STREET, PHILADELPHIA, PA. 19106 Phone (215) 935-3455

NEW YORK CENTRAL OFFICE:

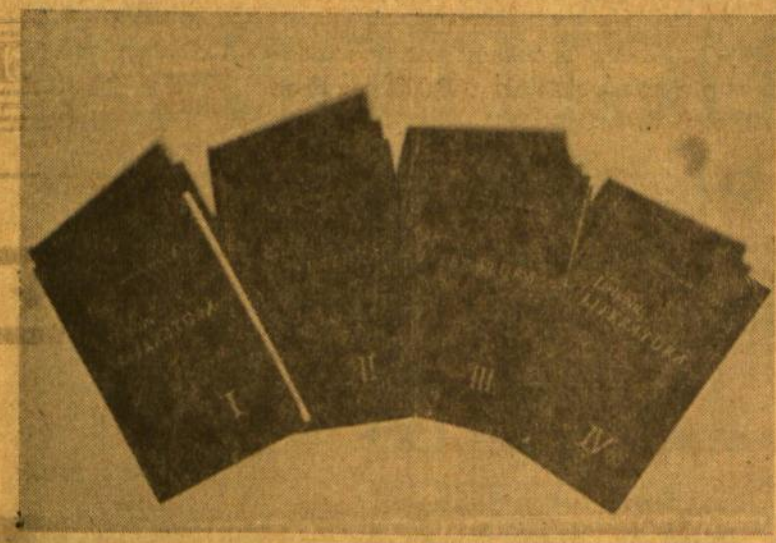
240 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10001

tarp 27 ir 28 gatvių. Subway iki 28th Street BMT, EE ir RR Busais Num. 1, 2, 5 ir 15

Telephone (212) 725-2449

Table listing branch offices for Globe Parcel Service in various cities: BALTIMORE, MD. 21224; BROOKLYN, N. Y. 11222; CHICAGO, ILL. 60622; CLEVELAND, OHIO 44119; DETROIT, MICH. 48210; ELIZABETH, N. JERSEY 07201; HAMTRAMCK, MICH. 48213; LOS ANGELES, CALIF. 90026; MIAMI, FLORIDA 33138; MINNEAPOLIS, MINN. 55418; NEW BRITAIN, CONN. 06052; NEW YORK, N. Y. 10008; OMAHA, NEBR. 68107; PARMA, OHIO 44134; PHILADELPHIA, PA. 19123; PITTSBURGH, PA. 15222; ROCHESTER, N. Y. 14621; SAN FRANCISCO, CAL. 94128; SEATTLE, WASH. 98123; SO. BOSTON, MASS. 02127; SOUTH RIVER, N. J. 08852; TRENTON, N. J. 08611; VINELAND, N. J. 08360; WORCESTER, MASS. 01604

arba į bet kurią mūsų atstovybę bei skyrių:

D. Veličkos ir J. Masilionio parašyti, o Chicago Aukšt. lit. mokyklos išleisti "Lietuvių literatūros" vadovėliai. Nuotr. V. Noreikos

Kultūrinė kronika

KULTŪRINĖ VAKARONĖ, SKIRTA VALANČIAUS ŠIMTO METŲ MIRTIES SUKAKČIAI

Ši mėnesį (geg. 29 d.) suka 100 metų nuo vyskupo Motiejaus Valančiaus mirties. Ateinančią savaitę Chicagoje jaunimo centro kavinės kultūrinė vakaronė bus skirta Valančiaus minėjimui. Vakaronė įvyks penktadienį (gegužės 23 d.) 8 val. vak. Apie Vyskupą Motiejų Valančių kalbės Kazys Bradūnas. Aktorė Nijolė Martinaitytė skaitys būdingas ištraukas iš Valančiaus raštų. Taipgi kavinėje bus įrengta Valančiaus retųjų leidinių, fotografijų, plakatu ir kitų jį liečiančių retybių paroda. Šios rūšies medžiagos savo archyve apšiai yra surinkęs Bronius Kviklys. Jo rūpesčiu visa tai šio vakaronėje bus pateikta minėjimo dalyvių dėmesiui. Visi kviečiami.

SOL A. VOKETAITIS GRANT PARKO KONCERTUOSE

Čikagiečių pamėgtuose Grant parko vasaros koncertuose liepos 12 ir 13 d. dainuos mūsų solistas Arnoldas Voketaitis.

LIETUVES AMERIKIEČIŲ PARODOJE

Kiekvienais metais Chicagoje yra ruošiamas "New Horizons in Art" meno paroda. Ją rengia "The North Shore Art League" organizacija.

Ši paroda Chicagoje yra laikoma viena iš geriausių. Į ją iš Chicago ir visos Illinois valstijos dailininkai gali pristatyti savo darbus. Komisija iš jų atranka gana mažą dalį eksponavimui. Šiais metais buvo suvežta apie 800 darbų, iš jų atrinkta 176.

Malonu atkreipti dėmesį, kad šiemet šion parodon pateko ir trijų lietuvių darbai. Tai Audronės Ambrozaitytės — ofortas, Vandos Balukienės, tapyba "Nr. 17, Mandala" ir Aleksandro Boonės tapyba "After Offenbach". Visos dailininkės yra Lietuvos moterų dailininkų draugijos narės.

Kūrinis parodai atrinko Frederick P. Walkey, de Cordova muziejaus, Lincoln, Mass. direktorius.

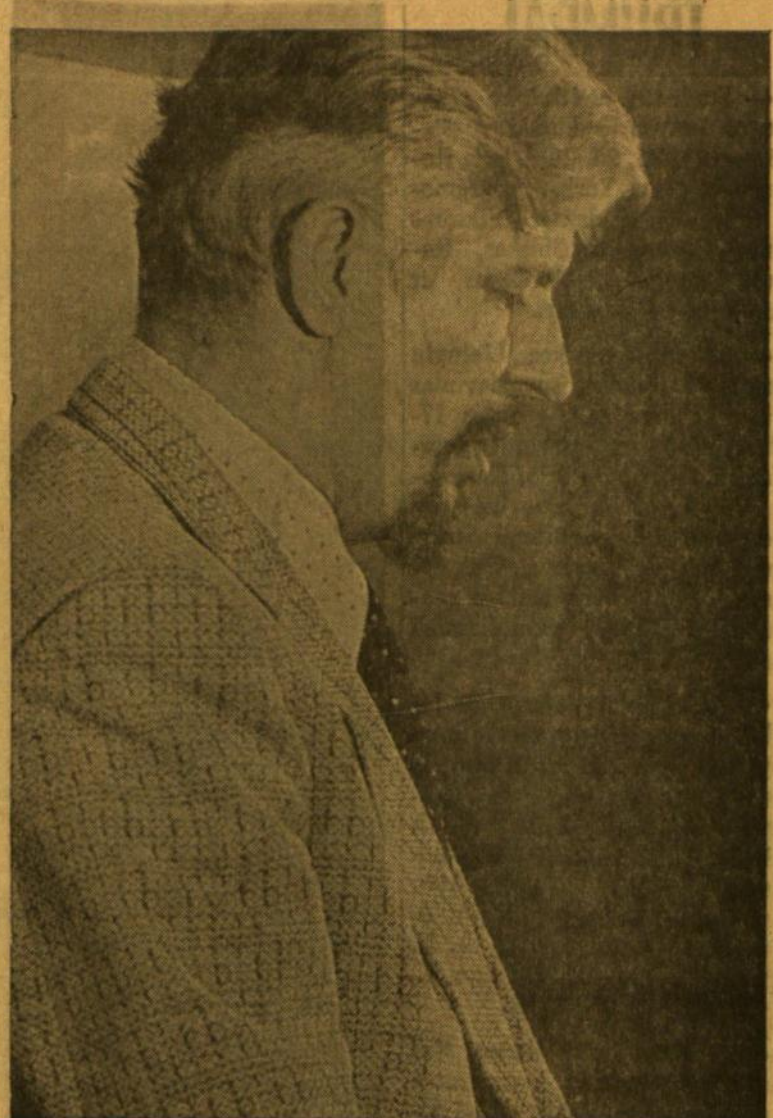
Paroda atsidarė gegužės 2 d. ir tęsis iki birželio 6 d. Atdara kiekvieną dieną iki 5 val. 30 min. popiet. Vieta: Mid Continental Plaza, 55 E. Monroe St., Chicago, Ill.

NEW YORK TIMES APIE SMETONOS KONCERTĄ

Įtakingas dienraštis "New York Times" išspausdino muzikos kritiko J. Rockwell parašytą pianisto Antano Smetonos koncerto Tawn Hall, New York, recenziją. Iškelia jo pianistinius sugebėjimus, pasirinktos programos gerą apvaldymą, tikslus fortepijono užgavimus, bet kritikuoja per greitą tempą ir fortepijono užgavimų jėgą bei pasitaikantį gaidų praleidimą skubiam tepe. Atkreipia ypatingą dėmesį į atliktus M. Ciurlonio

kūrinius. Pažymima, kad pianistas yra Lietuvos prezidento vaikaitis. DAIL. J. PAUTIENIAUS JUBILIEJUS

Tykus, darbštus, produktyvus dailininkas Juozas Pautienius bal. 16 d. sulaukė 75 m. sukakties — gimęs 1900 m. bal. 16 d. Šaudadūsiuose, Marijampolės apskr. Kai kurį laiką, studijuodamas humanitariniame fakultete, buvo laikraštinių - reporteris, tačiau, baigęs Meno mokyklą, daugiau atsidėjo daili. Jau Lietuvoje jo kūriniai yra buvę parodose, bet jo meninis pajėgumas daugiausia atsiskleidė išsvijioje. Jau Vokietijos stovyklose dalyvavo parodose, iškūręs Chicagoje, kasmet dalyvavo Illinois menininkų parodose, taip pat lietuvių dailininkų parodose. Jo individualios parodos yra buvusios Los Angeles, Chicagoje, Detroite, Toronte, Montrealyje, Philadelphijoje, Bostone ir kt. Chicagoje Navy Pier universitetiniuose rūmuose surengtoje parodoje jo paveikslas laimėjo populiarumo premiją su pinigine dovana. Susilaukė laimėjimų Chicagoje Meno instituto, Omahos Joslyn meno muziejaus parodose ir kitur.

Rimas Vėžys skaito savo kūrybą praėjusių metų lietuvių poezijos dienos Chicagoje. Jis dalyvaus ir šių metų "Poezijos pavasario Chicagoje" programoje, kuri vyks Jaunimo centre gegužės mėn. 30 ir 31 d. Nuotr. Jono Bogutos

Išsaugokime lietuvių tautos kultūrinį palikimą

Tautos gyvybės ženklas — josios kultūrinis klestėjimas. Kultūrinį tautos vystymąsi sąlygoja laisvė ir ekonominis gyvenimas. Laisvųjų tautų kultūra visada vystosi, klesti, o pavergtųjų merdi, nyksta, nes tauta turi kovoti su pavergtju, kuris, it parazitas, čiulpdamas jos gyvybės syvus, siekia sunaikinti tautą ir asimiliuoti jos kultūrą. Tai liudija ir mūsų tautos bei valstybės istorijos kai kurie tarpniai.

Nesiekiant tolimos praeties, gyvu pavyzdžiu yra Laisvosios Lietuvos 1918-1939 m. kultūriniai laimėjimai ir tuo pat laikotarpiu lenkų pavergtosios mūsų tautos Vilniaus, Vilniaus krašto ir Šiūduvos kampo gyvenimas. Kada laisvojoje Lietuvoje kultūrinis gyvenimas klestėjo, tai pavergtijoje jos dalyje skurdo ir merdėjo. Lietuviai, naikinami fiziškai ir dvasiškai, buvo čia išnaudojami taipgi ekonominiame gyvenime. Valstybinės istaigos ir bažnyčia buvo užgožtos atėjūnų. Lietuvių mokyklos, organizacijos ir spauda naikinamos. Lietuviai gynėsi kaip įmanydami. Viena patvariausių kovos priemonių buvo daina - giesmė, sunkiausiai suvaldoma engėjų ginklais.

Tuo laiku iškyla pavergtajame Vilniaus krašte veiklusis kūrėjas muzikas Julius Sinius. Pasirošęs patsai muzikiniame gyvenime, degas jaunystės idealais,

kuria dainas, giesmes, kantatas, simfonijas, organizuoja chorų, veda orkestrus. Beveik kiekvienas ano meto kultūrinis renginys buvo reikalingas J. Siniaus talkos. Kai Vilniaus lietuvių religinis gyvenimas buvo suredukuotas iki vienos Sv. Mikalojaus bažnyčios, joje J. Sinius išvermingai ėjo vargonininko pareigas. Kada Vilniaus Aušros Vartų koplyčioje net gegužinėms pamaldoms lietuviams buvo uždrausta susirinkti, J. Sinius iškovojo ankstyvojo ryto 5-tos valandos laiką. Susikvietęs savo giesmininkus (amatininkus, gimnazistus, studentus) taip gražiai pravedavo giesmes Marijos garbei, kad net lietuvių engėjų dažnas ateidavo jų pasiklausti. Suorganizavęs Vilniuje jungtinių studentų, gimnazistų ir amatininkų "Varpo" chorą, rengė koncertus, minėjimus, dalyvavo įvairių vaidinimų pastatymuose. Vilniaus "Varpo" Choras, diriguojamas J. Siniaus, gražiai pasirodė ir laisvojoje Lietuvoje 1938-39 metų sąvartoje, kada, pakilus geležinei Lietuvos - Lenkijos uždangai, buvo leista peržengti sieną.

II-jo Pasaulinio karo metais, atgavus Lietuvai Vilnių, J. Sinius visa energija įsijungė į muzikinę veiklą. Jis dirbo pastoviai net penkiose vietose: buvo mokytojas ir orkestro vedėjas Vytauto D. gimnazijoje; vadovaudamas "Varpo" chorui, išplėtė lietuvių giedojimą įvairiose sulenkintose Vilniaus bažnyčiose (jo choras giedodavo per šventes net keliose bažnyčiose tą pačią dieną); su "Varpo" choru talkino Vilniaus radiofonui; dirbo švietimo vadovu; vadovavo Priešaisrinės apsaugos ir I pulko orkestrams, vėliau Vilniaus studentų orkestrui.

Jausdamas lietuviškų dainų trūkumą, harmonizavo liaudies dainas ir patsai intensyviai kūrė. Be daugybės dainų ir giesmių, skirtų chorams ir solo, yra sukūręs 4 dalių Lietuvių liaudies simfoniją, keletą kantatų: Vasario 16, Tėvynei, Tautos didvyriui (kun. prof. P. Kraujaliui pagerbti), Plaukėjai verpetuose, Dariaus ir Girėno maršą, operetę "Onutės vestuvės", simfoninę poemą "Sigutė", muziką sce-

nos vaizdeliui "Vykinto žygis". Yra rašęs melodeklamacijų su mišriu choru ir kt.

Labai maža dalis J. Siniaus kūrybos buvo išspausdinta. Daugumas jo kompozicijų liko rankraščiuose. J. Siniaus kūrybiniai metai buvo lenkų okupacijos vargo, II pas. karo audrų bei pokario rusų priespaudos metai. Jau 1941 m. sovietinės valdžios sumintas, kalintas ir vežamas į Sibirą, prasidėjus karo veiksmams, išlaisvintas iš užkalto vagono Panerių geležinkelio stotyje. Antrosios sovietų okupacijos metu, kai daugumas gelbėdamiesi bėgome iš Vilniaus, J. Sinius, kalbinamas trauktis į vakarus, pareiškė: čia gimiau, čia vargau, čia ir mirsiu, bet Vilniaus nepaliksi. Deja, neilgai jam teko gyventi mylimajame Vilniuje. 1948 m. su šeima buvo išstremtas į Sibirą, kur praradęs sveikatą, 1957 m. grąžintas į Vilnių, mirė 1959 m. pačiame kūrybiniam pajėgume.

J. Sinius kūrė iki paskutiniųjų savo gyvenimo dienų ne tik tautišką, bet dažnu atveju ir tekstus. Jo kūryba yra giliai religinė ir patriotinė, šiuo metu pavergtėje Lietuvoje nepriimtina. Dalis jo kūrinių yra pasiekusi JAV. Rankraščiai muzikos mėgėjų bei J. Siniaus gerbėjų laikomai privačiuose rinkiniuose, skirti išnykimui, jei nebus išspausdinti. Vilniečių pastangomis sukaupta didelė dalis pabiros JAV J. Siniaus kūrybos yra paruošta spaudai. Rinkinys per 100 puslapių J. Zdaniaus jam įgraviuotas ir kompoz. Jeronimo Kačinskio iškoreguotas, laukia spaustuvės darbo. Bet čia susiduriame su piniginiiais reikalais — reikia mecenatų arba fondų paramos. Išspausdinti šiam leidiniui reikalinga apie 3000 dol.

Sio leidinio vertė ir svarba

POLITIKA IR MORALE

Krikščioniškosios etikos profesorius Georgetowno universitete Francis H. Winters, SJ parašė veikalą: "Politics and Ethics" (išleido Paulist Press New York, 1975 m., 121 psl., kaina 1 dol. 65 ct.). Pirmoje veikalo dalyje išryškina tarptautinio teisingo bendravimo principą, pabrėždamas dalininkystę (partnership); pagerbti kiekvienam asmeniui ar valstybei jai priklausanti daly.

Antroje knygos pusėje eina prie atskirų problemų: Watergate, Vietnamo karas, Gandhi metodai, visus tuos dalykus nagrinėjant moralės šviesoj, gana liberalioj dvasioj. Veikalas iškelia naudingų minčių, nors pirmoj pusėj nemažai abstraktus, o antrojoj nemažai radikalus (jp)

ATSILYGINKITE UŽ LKB KRONIKĄ

Už knygas gautas pavieniai ar platinimui kaip galima greičiau. Pinigai reikalingi Kronikų vertimui į svetimas kalbas: ispanų, portugalų ir II dalies spausdinimui lietuvių kalba. Kviečiame visus įsijungti į LKRS Rėmėjų eiles ir savo auka pagelbėti persekiojami Bažnyčiai Lietuvoje. Rašyti ir aukas siųsti Religinės Šalpos Rėmėjų Vyr. Valdyba, 6825 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629, USA

Filmų įvairumai

STASĖ SEMENIENE TRUMPOS ATOSTOGOS

Zymusis italų režisierius Vittorio De Sica paliko mums paskutinį filmą, susukęs jį prieš pat savo mirtį. Ir koks tai puikus ir didingas filmas!

Jo "A BRIEF VACATION" yra vėsaus vėjo pūstėlėjimas, bet gražus ir subtiliai romantiškas filmas.

De Sica, kuris mirė kiek anksčiau šiais metais, buvo vienas didžiųjų režisierių pokarinių italų neorealizmo judėjime, triukšmingai ir garsiai pasisakiusiam prieš Hollywoodo tradicijas. Jų didžiausias ir iškalbingiausias lūžis su Hollywoodu buvo noras atvaizduoti tikrą gyvenimą, koks jis iš tikrųjų yra, bet ne už dirbtinių, kartoninių scenos dekoracijų.

Savo garstuose filmuose, kaip "Shoeshine" ir "Bicycle Thief" De Sica pasakojo apie vargingus žmones, mėginančius išlaikyti sistemoje, kuri stengėsi juos sužlugdyti. Prieš trejetą metų (1972 m.) jo surežisuotas "The Garden of the Finzi-Continis" laikomas meistrišku darbu. Pagaliau, būdamas 73 m. jis vėl sugrįžo į dirbtininkų klases gyvenimo temas. Tačiau jo palinkimas į komunistą visiškai nusidėvėjo ir visų džiaugsmui pranyko.

Siame, keturiomis žvaigždutėmis amerikiečių kritikų apvainikuotame filme De Sica raizgo meilės istoriją — labai trumpą, bet smarkią. Spaudoje teko pastebėti kritikų džiaugimą, kad šiuo filmu De Sica atgaivi-

no savo pirmąsias neorealisto garbe. Filmo nugarkaulis yra pagrindinė aktorė Florinda Bolkan, temperamentinga, kaip pantera, brazilietė. Aukštuose visuomenės sluoksniuose ji žinoma, kaip nuolat besijuokianti, sąmojinga, elegantiška tarptautinio turtuolių ratello narė.

Cia gi ji vaidina vargšę kalabrietę, suprakaitavusią Milano fabriko pragare. Jos gyvenimas — be pragiedrulių. Ji išlaiko trejetą vaikų ir išreikalaujantį vyrą, kuris, pravažiuojančio motociklo sužeistas, guli be darbo su nulaužta koja. Jos svainis ją šnipinėja, jos anyta apiaudo į ją. Ji suseraga džiova, ir sveikatos departamentas išsiunčia į kalnų sanatoriją italų Alpėse.

Ir staiga pirmą kartą nuo vaikys-

tės dienų ji pasijunta žmogumi: turi laiko paskaityti, save prižiūrėti ir net pasidalinti, pasidalinti įpūdžiais su žmonėmis. Ji atranda ramybę, tylą, turi laiko pamąstyti ir pasiklausyti. Apaupta sergančių ir nervingų moterų, ji tampa stipria figūra, apie kurią sukasi visas gyvenimas. Ja remiasi išlepinta aktorė, išdykusi jaunuoė, moderni modeliuotoja ir feministė radikalė.

Sanatorija yra tikros atostogos. Čia ji sutinka ir jauną vyrą, kuris ją įsimyli ir ji atsako tuo pačiu. Bet poros mėnesių gydymas baigiasi, ir ji grįžta vėl į Milano namo.

Ji sugrįžta į šeimą be jokios neapykantos ir priima šeimos narius kokie jie yra — su visom ydom.

Šis filmas yra tikrai "moters filmas". Tai naujos rūšies posūkis. Šiame filme moterys pačios apsisprendžia, pačios ir padaro savo klaidas. Tačiau tai nėra filmas, kuris išspręstų ką nors ar bent paklistų kokią išeltį iš aiškiai matomų ir esamų problemų. Pagaliau, gal toks taikus priėmimas, ką gyvenimas pakiša, ir yra geriausias sprendimas? Filmas tinka visai šeimai.

FRANK'S TV and RADIO, INC.
3240 SO. HALSTED STREET TEL. — CA 5-7252
RADIO IR STEREO APARATŲ PARCAVIMAS IR TAISYMAS
OIDELEIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS APARATŲ
SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

Laidotuvių direktoriai
MAŽEIKA & EVANS
6845 SOUTH WESTERN AVENUE
TRYS MODERNISKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYCIOS
MASINOMS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

PETKUS
MARQUETTE FUNERAL HOME
— TĖVAS IR SŪNUS —
TRYS MODERNISKOS KOPLYCIOS
2533 West 71st St. Tel. GROVENHILL 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNHALL 3-2108-09
AIKSTE AUTOMOBILIAMS STATYTI

EUDEIKIS
Laidotuvių Direktoriai
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas YArds 7-1741

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai
ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401
STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIrGINIA 7-6877
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11023 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 8-3572

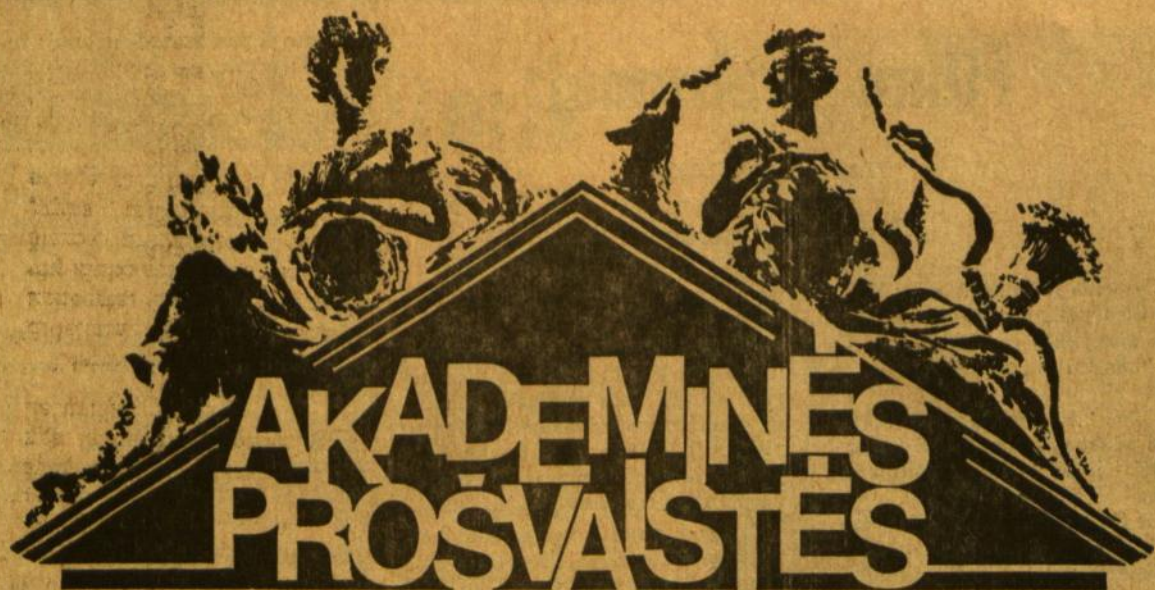
POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-39

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1003

J. Pautienius Gėlių puokštė

RED. EMILJA PAKŠTAITĖ, 2801 W. 38TH ST., CHICAGO, ILL. 60652. Tel. (312) 927-3090

IR ŠIĄ VASARĄ BUS LITUANISTINIŲ STUDIJŲ STOVYKLA

Pasaulio Lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras ruošia antrąją lituanistinių studijų stovyklą. Pirmosios stovyklos pasisekimai ir dalyvių teigiami pasisakymai skatino stovyklą šiais metais pratęsti iki 2 savaičių. Lituanistinė stovykla vyks š. m. rugpjūčio mėn. 11-22 d. "Loyola of the Lakes" jėzuitų rekolekcijų namuose netoli Kent State universiteto, Ohio valstijoje. Vietovė apsupta mišku ir yra ežeras pasimaudymui. Tėvai jėzuitai naudosis patalpiomis savaitgalio metu, tai stovyklos dalyviai turės persikelti į Kent State universiteto patalpas rugpjūčio 16-17 d.

Bus dėstomi šie kursai:

1. *Lietuvių kalbos rašyba — kompozicija* (Kun. Juozas Vaišnys, S.J.). Rašybos klaidos, žurnalistika, stilistika.
2. *Lietuvių kalbos linksmųjų mokslas* (Prof. dr. Antanas Klimas ir mokyt. Stasys Barzdukas).

kas). Be to, bus žodyno papildymo studijos.

3. *Lietuvių kalbos kirčiųjų mokslas* (Prof. dr. Antanas Klimas). Tarimo klaidos, kirčiuotės.

4. *Lietuvių literatūra* (Prof. Iona Gražytė - Maziliauskienė, prof. dr. Bronius Vaškėlis ir prof. dr. Rimvydas Šilbajoris). Šis kursas tęsis dvi valandas kasdien ir bus privalomas visiems.

5. *Lietuvos proistorė* (prof. dr. Jonas Puzinas). Archeologija, gyventojų buitis, tikėjimas, ūkis, prekyba, socialinė struktūra.

6. *Pokarinė Lietuvos istorija* (prof. dr. Benediktas Mačiulis). Lietuvos ekonomijos ir politikos raida, gyventojų buitis, kultūros raida ir t. t.

PASTABA: Visi šie kursai, išskyrus literatūrą, bus dėstomi po valandą kasdien. Studentai turi pasirinkti 4 arba 5 kursus. Be literatūros reikalaujama pa-

sirinkti bent vieną kursą lietuvių kalbos srityje ir vieną kursą Lietuvos istorijos srityje.

Stovyklos kaina — \$95.00, neįskaitant maisto rūg. 16-17 d. Kent State universitete. Norintieji įsigyti universitetinius užskaitus (vadinamus "upper division credit") iš Kent State universiteto lietuvių kalbos turi sumokėti papildomą mokestį: \$102.00 už tris valandas arba \$145.00 už šešias valandas. Registruojamasi dviem savaitėm. Užsiregistravusiems bus pristatoma pasiruošiamoji medžiaga, su kuria bus prašoma susipažinti prieš stovyklos pradžią.

Registracija baigiasi š. m. birželio 30 dieną. Registracijos blankai gaunami:

PLJS Ryšių Centras
2422 West Marquette Road
Chicago, IL 60629
tel.: (312) 476-0601

Stovykloje bus kalbama tik lietuviškai.

Kviečiame pasinaudoti neeiline proga!

Pasaulio Lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras

TRUMPAI

— Studentų ateitininkų sąjungos pavasario kursai ruošiami gegužės 24, 25, 26 d. prie Rochesterio New York. Programoje dalyvaus studentai Viktoras Nakas, Kęstutis Sušinskas, Ramutė Birgelytė, Algis Cepas ir kun. Jonas Staškevičius.

— Šiaurės Amerikos Lietuvių jaunimo trečiasis suvažiavimas vyks šį savaitgalį, gegužės 17-19 d. Western Ontario Universitete, London, Ontario, Kanadoje. Dalyvauja Kanados bei JAV Lietuvių jaunimo sąjungų tarybos ir III PLJK atstovai. Bus aptariami LJS ateities veiklos planai bei III PLJK paruošiamieji darbai.

— Ateitininkų Federacijos jubiliejinė stovykla įvyks 1975 m. rugpjūčio mėn. 24-31 d. Stovyklos prelegentais yra pakviesti: dr. Petras Kisielius, stud. Kęstutis Šeštokas, dr. S. Sužiedėlis, kun. Stasys Yla, dr. V. Vardys, kun. Gaida, dr. K. Štrupskelis, dr. A. Damušis, kun. A. Paškus, dr. K. Keblys, dr. V. Vygantas, kun. K. Trimakas ir dr. J. Girnius.

— Ottawos universitetas, Kanadoje, šią vasarą organizuoja du kursus tarptautinės ir palyginamosios pedagogikos temomis Kaselyje, Vokietijoje š. m. liepos mėn. 1-31 d. Abu kursai analizuos vėliausius pasiekimus pedagogikoje, socialines ir politines įtakas įvairiuose kraštuose. Jei užsiregistruos daugiau lietuvių, bus paliečiamos ir lietuviškos temos.

Kursuos dėstys Ottawos universiteto profesoriai ir įvairūs prelegentai iš Europos.

Registruotis gali studentai, gavę bakaluro laipsnį ir išlaikę 'B' vidurkį. Skaičius ribojamas iki 30 žmonių.

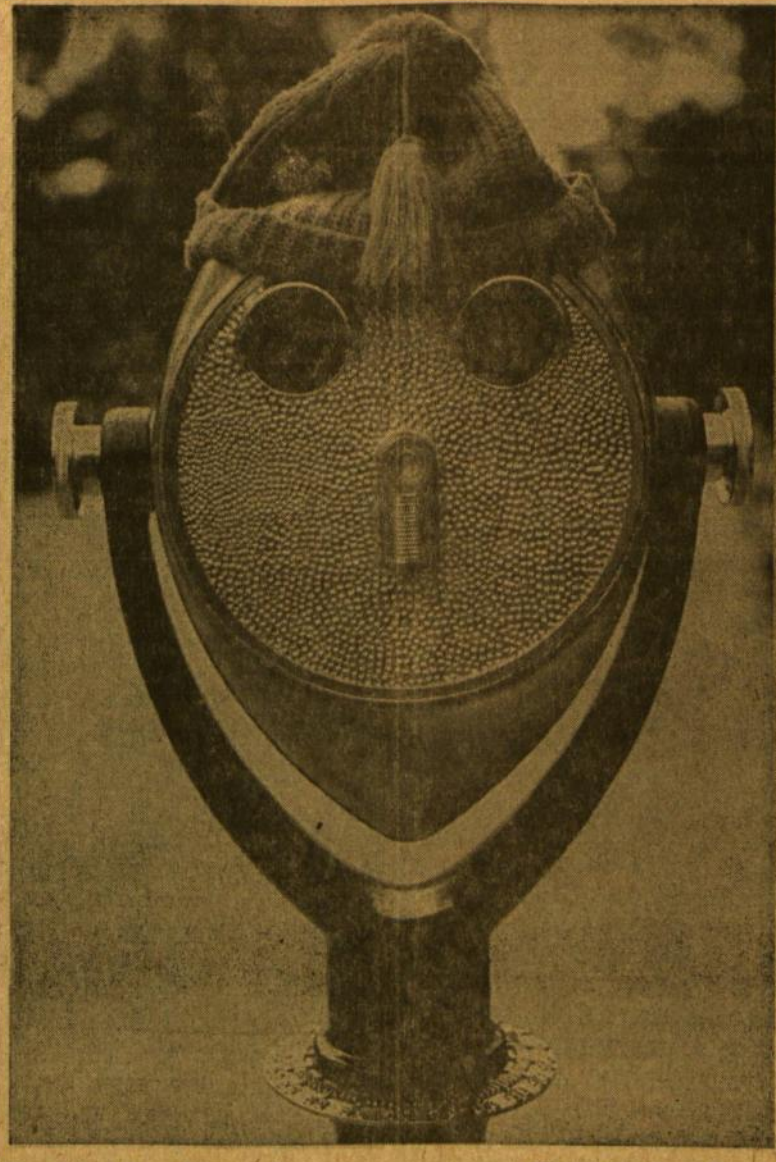
Kaina — 865 dol., įskaitant mokslo mokestį, kelionę tarp Montrealo ir Kaselio, pragyvenimą bei ekskursijas traukiniais ir autobusais.

Prašoma registruotis iki š. m. birželio mėn. 1 d.

Administraciniais klausimais rašyti:

Service for Continuing Education
University of Ottawa
Ottawa, Ontario CANADA
KIN 6N5
telefonas 613-231-4263
Akademiniams klausimais rašyti:
G. Procuta
Faculty of Education
University of Ottawa
Ottawa, Ontario CANADA
KIN 6N5
telefonas 613-231-4971

— Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centrui įsisteigus, pasirodė žurnalas "Pasaulio Lietuvių Jaunimas", kuris nustojo eiti dėl finansinių ir technišku

Kompiuterinis atelties studentas.

Nuotrauka Jono Bogutos

KALBA IŠRINKTIEJI ATSTOVAI

Šį mėnesį buvo išrinkti Vidurio vakarų apygardos atstovai į Pasaulio lietuvių jaunimo trečiąjį kongresą Pietų Amerikoje. Išrinktieji pasisako, kodėl jie nori atstovauti savo apylinkė jaunimo kongrese.

MARQUETTE PARKAS:

Jonas Juozevičius, 20 m., studentas Northwestern universitete ir JAV Lietuvių jaunimo sąjungos vicepirmininkas, pasisako, kad išėjęs lietuvių jaunimas turi progą dabar susiburti vienoje vietoje bent trim savaitėm. Kongresas yra ne vien manifestacija, bet lietuviškos išlaikymo priemonė, ir jis nori prisidėti prie tų reikšmingų darbų.

Vitas Lukas, 20 m., Northwestern Lietuvių klubo pirmininkas, veiklus skautas, rašo: "Reikia užsidedusio lietuviško jaunimo. Atsibodo girdėti apie lietuviškas organizacijas, kurios dirba, bet nieko nepasiekia. Jaunimas turi parodyti kelią į konkrečius siekimus savo konkrečiais veiksmais. Tikrai taip galime priieiti."

Algis Tamošiūnas, 19 m., studentas De Paul universitete, Korp! Vyties valdybos narys, SALFO narys, rašo: "Mūsų dartiniai ir ateities darbai parodys, į kokią pusę pakryps lietuviškos išlaikymas. Lietuviškasis jaunimas gali praktiškai atlikti svarbius darbus per PLJS. Noriu prisidėti prie PLJK darbų, nes man rūpi Lietuvos likimas bei lietuvių jaunimo vienybė ir bendradarbiavimas".

BRIGHTON PARKAS — BRIDGEPORTAS

Emilija Pakštaitė, 20 m., studentė De Paul universitete, ateitininkė, JAV LJS ir PLJS Ryšių centro valdybų narė, rašo: "Ruošiant II PLJK, buvau aktyviai įsijungusi į darbą. Dabar, dirbant Ryšių centro ir JAV LJS valdybose, tenka bendradarbiauti su viso pasaulio lietuvių jaunimu, ir linksma žinant, kad tiek

— Loyolos ir Northwestern universitetų lietuviai studentai protestuoja prieš tendencingus straipsnius apie Lietuvą naujausioje Encyclopedia Britannica laidoje. Informaciją parūpino Vidurio Vakarų Lietuvių Bendruomenės Lietuvai Talkos komisija.

— Illinois Universiteto Circle Campus buvo suruošta "Ethnic Day", balandžio 18 d. Pasirodė ir lietuviai. Šoko "Grandis" ir jaunimo centro student. tautinių šokių grupės. Chicago studentų ateitininkų draugovė suruošė lietuvišką parodą.

daug entuziazmo Pietų Amerikos jaunimo tarpe. Noriu prisidėti prie programos vykdymo, nes tikiu, kad Jaunimo kongresas yra svarbus, lietuvius jungiantis, įvykis, paliekąs stiprius išgyvenimus. O benagrinėjant lietuviškos problemas, nejučiomis imi jomis gyventi".

GAGE PARKAS

Loreta Stončiūtė, 18 m., studentė Loyolos universitete, ateitininkė, pasisako: "Buvau per jauna aktyviai dalyvauti pirmose Jaunimo kongresuose, bet mane domino JK mintis ir visada norėjau prisidėti prie tos minties įvykdymo. Domiuos kitų kraštų žmonėmis, papročiais ir būdama atstovė, galėsiu užmegzti glaudesnius santykius su Pietų Amerikos jaunimu".

CICERO

Rimas Baužys 18 m., studentas Illinois universitete, veiklus skautas, rašo: Gyvendamas Cicero, aš mačiau, kad jaunimas yra nepaprastai išsiblaškęs ir nevieningas; įvairių organizacijų nariai mažai bendrauja tarpusavyje o jaunimas, kuris nepriklauso organizacijai, beveik pranyksta iš lietuviškos veiklos. Būdamas III PLJK atstovu, tikiuosi parsivežti naujų žinių ir idėjų, kaip jaunimą paveikti ir uždegti ateities darbui".

Jolita Kisieliūtė, 22 m., Northwestern universiteto lietuvių studentų klubo patarėja, ateitininkė, JAV LJS Tarybos narė, rašo: "Prisidėjusi prie perleto Kongreso, norėčiau ir šį sykį padėti kiek galiu suruošti efektingą Kongresą, kuris galėtų vykdyti konkrečius tikslus. Tikiuosi, kad galėsiu prisidėti prie lietuviškos išlaikymo, būdama atstove".

Petras Kisielius, 18 m., Northwestern universiteto lietuvių klubo vicepirm., JAV LJS Tarybos narys, ateitininkas, pasisako: "Noriu būti III PLJK atstovas, nes esu lietuvis, susirūpinęs savo tautos padėtimi pasaulyje, ir noriu, kiek galima, jai padėti".

Elena Pabėdinskaitė, 18 m., studentė Loyolos universitete, ateitininkė, rašo: "Noriu vykti į III PLJK, kad ten galėčiau atstovauti lietuviškam jaunimui, sprendžiant mūsų veiklos problemas. Noriu įsigyti daugiau patyrimo, kad grįžus dar stipriau ir ištvėringiau tęsčiau savo visuomenišką veiklą jaunimo tarpe.

LEMONTAS

Rasa Šoliūnaitė, 19 m., studentė Lewis universitete, ateitininkė, JAV LJS valdybos sekretorė, Lemonto LB valdybos narė, rašo: "Gyvendama mažoje kolonijoje, pastebiu nepaprastą apatiją jaunimo tarpe. Tikiuosi, kad būdama III PLJK atstove, galėsiu pasisemti įvairių žinių ir jas perduoti savo kolonijai".

AURORA — ROCKFORDAS

Rimantas Genčius, 21 m., Northwestern Illinois universiteto lietuvių klubo pirmininkas, JAV LB Tarybos narys, pasisako: "Man labai rūpi jaunosios kartos veikla ir ateitis. Būdamas PLJK atstovas, susipažinau su jaunimo veikla ir galėsiu sėkmingiau dirbti".

GYVA LIETUVIŲ VEIKLA NORTHERN ILLINOIS UNIVERSITETE

Northern Illinois universiteto klubas, baigdamas šių metų veiklą, sušaukė susirinkimą. Susirinkimo metu klubo nariai balsavimu rinko Pasaulio lietuvių jaunimo trečiojo kongreso atstovus. Slaptu balsavimu klubo nariai patvirtino Rimantą Genčių atstovauti Rockfordo ir Auroros apylinkėms.

Klubo pirmininkas Rimantas Genčius pranešė, kad Studentų sąjungos koncertų komisija vienbalsiai paskyrė lietuvių klubui apie \$500.00. Pinigai paskirti suruošimui tautinių šokių koncerto universiteto visuomenei. Programai atlikti NTU lietuvių klubas pakvietė "Grandies" tautinių šokių vieneta. Koncertas ruošiamas 1975 m. spalio mėn. 2 d.

JAV Lietuvių Bendruomenės vidurvakarių apygarda irgi remia klubo ruošiamą koncertą ir žada užmokėti "Grandies" kelionės išlaidas bei padės paruošti lietuvišką parodą.

Lietuvių klubas įsipareigojo dideliu darbu, ruošdamas šį koncertą. Tai bus pirmas lietuvių klubo suruoštas pasirodymas šiame universitete. Koncertas įvyks universiteto didžiojoje salėje, talpinančioje 2,000 žiūrovų.

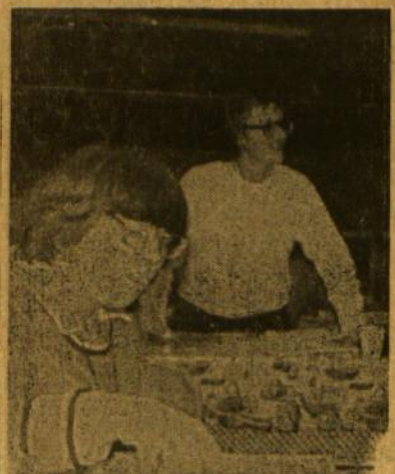
Lietuvių klubas stengsis išgarsinti koncertą vietinėje spaudoje, o taip pat atkreipti universiteto pareigūnų, studentų ir plačiosios visuomenės dėmesį.

Susirinkimo metu nariai svarstė klubo planus ateinančiam

metams. NTU lietuvių klubas stipriai reagavo, sužinojęs apie galimą Lietuvos okupacijos pripažinimo reikalą. Klubas valdyba parašė laiškus vietiniam kongresmanui, Illinois senatoriams ir prezidentui Fordui.

Pastebėtina, kad šiais metais lietuvis Robertas Simutis buvo perrinktas į universiteto studentų sąjungos vicepirmininko postą. Simutis surinko daugiau kaip 1,000 balsų.

Rimantas Genčius

Rasa Šoliūnaitė ir Vytenis Cyvas II SALJ suvažiavime, Rochesterioje. Studentė Rasa Šoliūnaitė šio mėnesio pabaigoje išvyksta į Argentiją talkinti Jaunimo kongreso ruošos darbuose.

Kudirkų šeima Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo antrajame suvažiavime Rochesterioje, New Yorko valstijoje, 1974 m. gruodžio mėn.

Buenos Aires miestas Argentinoje. Jame š. m. gruodžio mėn. 20 d. įvyks Pasaulio lietuvių jaunimo trečiojo kongreso atidarymas. Nuotr. R. Kaspara